

KADERNOTA 2023

Bestuursrapportage 2023 en de kaders voor de begroting 2024-(2027)

Gemeente Ameland

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Beleid.	7
2.1 Programma 1 Bestuur	9
2.2 Programma 2 Sociaal Domein	15
2.3 Programma 3 Onderwijs	23
2.4 Programma 4 Fysieke leefomgeving	27
2.5 Programma 5 Economie	35
2.6 Programma 6 Duurzaamheid.....	39
2.7 Programma 7 Volkshuisvesting.....	43
2.8 Overhead.....	45
2.9 Dekkingsmiddelen	49
3. Financiën.....	51
3.1 Inleiding.....	53
3.2 Eerste begrotingswijziging 2023	55
3.3 Tweede begrotingswijziging 2023.....	62
3.4 Derde begrotingswijziging 2023	63
3.5 Cijfermatige startpositie	66
3.6 Voorstellen nieuw beleid	67
3.7 Financiële eindsituatie, basis voor meerjarenbegroting 2024 - 2027	68
Bijlagen.....	69
Bijlage 1: Eerste begrotingswijziging 2023	71
Bijlage 2: Tweede begrotingswijziging 2023	73
Bijlage 3: Derde begrotingswijziging 2022	75
Bijlage 4: Nieuw beleid kadernota 2023	79

1. Inleiding

Voor u ligt de kadernota 2023, de tweede van deze raadsperiode. In het jaarlijkse ‘kadernotaproces’ wordt de komende (meerjaren)begroting voorbereid. Er worden inhoudelijke afwegingen gemaakt en financiële kaders gesteld.

In 2022 is de Raadsagenda 2022-2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze geeft een overzichtelijk beeld van de opgaven, ambities en kansen op Ameland voor de komende periode en verder. Zoals aangegeven in het coalitieakkoord is het geheel aan voornemens en doelen verwerkt in de kadernota en voorzien van een financiële paragraaf. Zoals bekend wordt het grootste financiële beslag op de komende begroting gelegd door wettelijke taken, bedrijfsvoering, lopend beleid, onderhanden werk en projecten.

Het coalitieakkoord 2022-2026 geeft bovenop de inhoudelijke punten uit de raadsagenda een bestuurlijke beschouwing en samenvattende richting mee. Deze staan als volgt benoemd:

1. Besturen in complexe en snel veranderende tijden;
2. Koers naar de toekomst: meedenken, meepraten, meedoen;
3. De tien meest belangrijke en omvangrijke opgaven en thema’s uit de raadsagenda:
  1. **Leefbaarheid en duurzaamheid** lopen als rode draad door alle beleidsterreinen;
  2. **Energietransitie** alle gebouwen op Ameland naar fossielvrije energie;
  3. **Veerverbinding betrouwbaar en toekomstbestendig** (*gemeente heeft hier geen beslissingsbevoegdheid);
  4. **Welzijnswerk** (toekomst)vraag van burgers is leidend, niet de organisatie, effectievere besteding van middelen;
  5. **Toerisme en vervoer** nieuw beleid is in ontwikkeling en staat in het teken van ‘dempen van de drukte’;
  6. **Sociale en reguliere huisvesting** afmaken lopende projecten, ontwikkelen van nieuwe praktische plannen;
  7. **Ouderenhuisvesting De Stelp** start nieuwbouw begin 2023;
  8. **Personeelshuisvesting** een gezamenlijke kijk op toekomstbestendige huisvesting van werkenden op Ameland;
  9. **Omgevingswet** de invoering van de omgevingswet legt een (onzichtbaar) groot beslag op organisatie en bestuur;
  10. **(On)voorzien** stikstof, corona, vluchtelingenopvang, enz. (nieuwe) ontwikkelingen kunnen ineens zeer urgent zijn.

De genoemde punten verkeren in verschillende fases, vanuit de organisatie is er voor deze en andere onderwerpen uit de raadsagenda veel inzet nodig. Dit wordt gedaan in samenhang met, en aansluitend op, reguliere werkzaamheden. Een integrale benadering is hierbij van belang. Bestaand beleid en punten uit de raadsagenda worden waar mogelijk gekoppeld, aansluitend op punt 7.7 van de raadsagenda.

De spanning tussen wensen en mogelijkheden wordt beheerst door heldere prioritering. In de begroting van 2023 is de formatie vastgesteld op 87 fte exclusief de Sociale Werkvoorziening. Er is sprake van in- door- en uitstroom, maar er is ook sprake van nog niet ingevulde vacatures. Wanneer het invullen van vacatures in eerste aanleg ondanks alle inspanningen niet mogelijk blijkt, dan wordt hiervoor indien noodzakelijk tijdelijk personeel ingehuurd. Ook huren wij externe deskundigen in wanneer specialistische kennis in onze organisatie niet aanwezig is.

In hoofdstuk 2 gaan we in op de verschillende programma’s volgens indeling van de programmabegroting. We benoemen per programma wat we willen bereiken, waar we mee bezig

zijn en wat het nieuw beleid en de wensen zijn. De belangrijkste actuele onderwerpen zijn per programma genoemd, operationele punten zijn weggelaten. Kijkend naar de raadsagenda benoemen we alle punten.

In hoofdstuk 3 wordt achtereenvolgens een actualisatie van de huidige financiële situatie gegeven, zijn de voorstellen voor nieuw beleid financieel vertaald en is de dekking aangegeven.

2. Beleid.

2.1 Programma 1 Bestuur

De volgende activiteitengroepen vallen onder het programma bestuur:

- Bestuur
- Openbare orde en veiligheid

Bestuur

Wat willen we bereiken?

Willen we als bestuur in complexe omstandigheden stappen voorwaarts blijven zetten, dan helpt het om naast de gebruikelijke ‘wat?’ en ‘hoe?’ vraag ook vaker de ‘waarom?’ vraag met elkaar - en betrokkenen - scherp te krijgen. Het is belangrijk gaandeweg te proberen het onderscheid te zien tussen enerzijds korte termijn crisissen, incidenten en problemen en anderzijds wat we voor ons eiland willen bereiken op de lange termijn. We hopen de opgebouwde open en constructieve houding tussen raad, college en organisatie voort te zetten. In ons handelen en ons beleid staat het belang van de Amelander gemeenschap centraal. We bekijken branche breed per vraagstuk of er een rol voor de gemeente is weggelegd en op welke manier de gemeente dit projectmatig met specialisme en capaciteit kan ondersteunen, conform raadsagendapunt 6.5. Daarnaast is de bestuurlijke zelfstandigheid van het eiland een cruciaal uitgangspunt. Samenwerking blijft belangrijk, zowel met andere Waddengemeenten als op nationaal en internationaal niveau. We zoeken samenwerking met andere gemeenten of regio's wanneer dat effectief en/of efficiënt is.

➔ Raadsagendapunten in dit programma: 1.10 – 6.5 – 7.1 – 7.2 – 7.3

Wat zijn we aan het doen?

Participatievisie

In de raadsagenda staat bij punt 7.1 het belang van betrokkenheid van de samenleving vermeld. Naast gemeentelijke informatievoorziening en bestuurlijk communicatieadvies wordt in toenemende mate van de gemeente verwacht doelgroepen nog meer te betrekken bij (beleids-)ontwikkelingen. Begin 2023 is de participatievisie en Inspraak- en participatieverordening gemeente Ameland 2023 vastgesteld, waarbij we bij participatie doelen op overheidsparticipatie en burgerparticipatie. Het toepassen van de visie en opzetten van een bijbehorende participatie-toolkit gaat verder in 2023.

Eilander beleid

Conform punt 7.2 van onze raadsagenda voeren we doorlopend het gesprek over het eilander beleid, waar de uitgangspunten simpel en doeltreffend een belangrijke rol spelen. Daar wordt kritisch gekeken naar onze beleidstrajecten. Een integraal uitvoeringsprogramma Sociaal Domein wordt een proeve die in de loop van 2023 zal worden opgeleverd.

Samenwerking in Waddenverband

In 2019 is de samenwerking in het Waddenverband geëvalueerd, evenals het Waddenconvenant. De belangrijkste conclusie was dat er meer focus in de samenwerking moest worden gebracht. Daar is vorm aan gegeven door het verder ontwikkelen van de onderlinge afspraken (zoals gezamenlijke ondersteuning van bezwarencommissies, dienstverleningsovereenkomsten OOV, onderwijs en versterking van de gezamenlijke deelname aan SSC Leeuwarden).

Aansluitend op raadsagendapunt 7.3 is een Programma voor de Waddeneilanden vastgesteld. Inmiddels heeft het Rijk, naast een bijdrage van € 5 miljoen Quick Wins Woningbouw, een Regiodeal bijdrage van maximaal € 15,5 miljoen toegekend voor de vijf Waddeneilanden. Deze bijdrage moet samengaan met regionale en lokale cofinanciering. U heeft daarvoor eerder in de gemeentebegroting ruimte gemaakt in de reserve voor een bedrag van € 1,8 miljoen om projecten vanuit het Programma Waddeneilanden op Ameland te kunnen cofinancieren.

Evaluatie partnerschappen

De gemeente heeft twee formele partnerschappen met andere gemeenten, namelijk met Kleve in Duitsland en Fanø in Denemarken. Deze partnerschappen zijn gebouwd op historische verbinding (Kleve) en vergelijkbare uitdagingen (Fanø). De afgelopen jaren is er minder aandacht besteed aan de partnerschappen door onder andere de pandemie. Echter is er 2022 is door de burgemeester een bezoek gebracht aan beide partnerschappen. In 2023 heeft de Nacht van Ameland in Kleve weer plaatsgevonden na 2003 en 2013. Tevens is er contact gelegd met de docenten Duits van de BWS en een school in Kleve.

Voor de partnerschappen is bij de vorige Kadernota € 10.000 gevraagd, omdat we in 2023 de samenwerkingen willen evalueren. In het kader van deze evaluatie hebben we een student gevonden van de HBO opleiding European studies. Zij zal onderzoek naar de historie van deze samenwerkingen en naar de vraag hoe Ameland in de toekomst maximaal profijt kan halen uit internationale samenwerking in de Europese Unie. Naar verwachting wordt het onderzoek in de loop van 2023 afgerond.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Stelpost voorziene uitgaven (€ 500.000 en € 1.000.000)

Zoals in programma 4 wordt aangegeven zijn we onder andere bezig met een nieuw onderhoudsplan voor wegen en havens. Deze nieuwe onderhoudsplannen leiden tot nieuwe onderhoudsbudgetten, die een stuk hoger zullen zijn dan de ramingen die nu in de begroting waren opgenomen. In deze Kadernota zijn daar bedragen voor geraamd als nieuw beleid. De raad beslist te zijner tijd over de onderhoudsplannen en daarmee de precieze bedragen en de keuzes daarin.

Daarnaast staat de gemeente nog voor verschillende grote opgaven, waaronder de energietransitie van het gemeentelijk vastgoed en het onderhoud daarvan. Dit overwegende wordt in deze kadernota voorgesteld blijvend een stelpost op te nemen in de meerjarenbegroting. Deze is iets lager dan vorig jaar, nu we voor havens en wegen een aparte raming hebben opgenomen. Hiermee wordt geanticipeerd op de voorziene noodzakelijke uitgaven waarmee de gemeente de komende jaren te maken zal krijgen. Omdat in 2023 meerdere (strategische) plannen hun verdere uitwerking nog moeten krijgen, wordt voorgesteld om voor 2024 een stelpost op te nemen van € 500.000 en voor 2025 - 2027 € 1.000.000.

Zowel deze stelpost als de overige wensen voor nieuw beleid leggen een financieel beslag op de gemeentelijke begroting. In deze kadernota wordt dan ook een voorstel gedaan om meerdere belastingen en heffingen te verhogen, conform de meerjarenraming zoals deze in 2023 was voorgenomen. Nieuwe verhogingen zijn niet noodzakelijk, uitzonderd daarop zijn de reinigingsrechten omdat daarbij meer kostendekkendheid wordt nagestreefd. Zie hiervoor de paragraaf Dekkingsmiddelen.

Samenwerking in Waddenverband (€ 1.800.000 reserveren)

De programmakosten van de Regiodeal Wadden (bijdragen aan concrete projecten) moeten ook gecofinancierd worden. Op basis van de inzet voor een programma van € 36 miljoen, met cofinanciering door het rijk, provincie en gemeenten, hebben we in de jaren 2023 tot en met 2026 € 1.800.000 geormerkt in de Reserve projecten. In de praktijk moet blijken welke projecten op Ameland vorm krijgen en hoeveel cofinanciering die vragen.

Inmiddels heeft het Rijk een toezegging gedaan van € 5 miljoen voor quick wins woningbouw, waarbij de gemeente Ameland de projecten GWA fase 2, Flexwonen pilot 1 en De Stelp heeft aangedragen (projecten waarvoor al dekking is, respectievelijk een oormerk ligt, via de reserve projecten).

Camminghaslot

Zoals bekend onderzoekt een stichting op dit moment de haalbaarheid van de herbouw van het voormalige Camminghaslot op de oorspronkelijke plek, namelijk de locatie van het huidig gemeentehuis. De stichting heeft u in april bijgepraat over de stand van zaken van het initiatief. Het ziet er naar uit dat het initiatief financieel niet haalbaar is voor de Stichting; tenzij de gemeente het slot als gemeentehuis beschouwt. Het college is van mening dat wanneer we als gemeenschap de droom hebben om op termijn het Camminghaslot te herbouwen en dat te gebruiken als gemeentehuis, we vanaf 2024 de komende 10 jaar een bedrag van € 500.000,- moeten gaan sparen. De vooronderzoeken van de Stichting zijn hierbij van waarde. Door structureel te sparen kunnen opvolgende besturen hun commitment aan de herbouw van het Camminghaslot tot uitdrukking brengen en wordt de drempel voor besluitvorming op termijn zo laag mogelijk gemaakt. Als we niet willen sparen, dan moet de droom worden verlaten. Dit spaarbedrag is financieel gezien door het college **niet** in de Kadernota meegenomen.

Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Ameland is een gemeente waar iedereen zich prettig, veilig en beschermd voelt. Toezicht en handhaving is nodig voor een veilige en leefbare gemeente. In de raadsagenda is dit vertaald onder punt 1.9 en punt 1.10.

Op een toeristisch eiland als Ameland komen regelmatig veel mensen bij elkaar. Er zijn dan ook afspraken nodig over onder meer het gebruik van de soms beperkte ruimtes, het houden van evenementen, openingstijden het gebruik van voorzieningen en het terugdringen van (geluids-) overlast. Ook op het gebied van een aantal specifieke kwesties, bijvoorbeeld scheepvaart ten noorden van Ameland, ontwikkelingen rondom opvang vluchtelingen, de oorlog in Oekraïne en ondermijning blijft aandacht noodzakelijk.

Gelet op de eilandsituatie is het belangrijk dat de verschillende hulpdiensten in noodsituaties snel en gecoördineerd worden ingezet. Iedereen moet immers kunnen vertrouwen op adequate hulp bij ongelukken en calamiteiten.

➔ Raadsagendapunten binnen deze activiteitengroep: 1.9 – 1.10

Wat zijn we aan het doen?

Openbare orde en veiligheid

De gemeentelijke inzetplannen worden geactualiseerd en er staat voor het najaar een training gepland voor het Team bevolkingszorg en het Gemeentelijke Beleidsteam.

Er wordt momenteel uitvoering gegeven aan het uitvoeringsplan van het Ondermijningbeleid. Hierbij wordt onder andere gewerkt aan de invoering van het vastgestelde Damoclesbeleid, het inrichten van een Ondermijningstafel en bewustwordingssessies voor de gehele organisatie. De gemeente is aangehaakt bij de actualisatie van het Samenwerkingsverband Bestrijding Kustverontreiniging door Rijkswaterstaat. In de vernieuwde versie wordt afval afkomstig vanaf een maritiem incident meegenomen in deze regeling. De verwachting is dat deze vernieuwde regeling dit jaar gereed is. Onderkomens voor Oekraïense vluchtelingen is ook nog altijd actueel en er is een protocol opgesteld voor wanneer wij vanuit het verzamelpunt vluchtelingen krijgen toegewezen.

Handhaving

In samenwerking met de veiligheidsregio en de FUMO geven we als gemeente uitvoering aan verschillende taken op het gebied van handhaving. Dit betreft taken zoals illegale bewoning, de alcoholwet, milieu, APV, verkeer en de ruimtelijke ordening.

De taken worden op een projectmatige manier benaderd, zo wordt er nu meer aandacht aan illegale bewoning besteed. Dit is in overeenstemming met raadsagendapunt 1.10.

Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's)

Voor het toezicht op verkeersregels en de Alcoholwet wordt gebruik gemaakt van BOA's. Ten slotte vindt afstemming plaats met de handhavers van andere overheidsorganisaties en de terrein behorende organisaties in een regulier overleg.

Beveiligers

Uit de overlastcijfers van afgelopen seizoen concluderen we dat de (geluids)overlast, zoals die in 2020 en vooral 2021 werd ondervonden, in het jaar 2022 flink was afgenomen. Dit werd bevestigd tijdens het overleg in het kader van het Convenant Veilig Uitgaan. We hebben dan ook gemeend om voor het zomerseizoen 2023 geen beveiligers in te schakelen. Uiteraard vindt er ook na dit seizoen weer een evaluatie plaats, waarbij volgend jaar de overweging opnieuw plaatsvindt.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Putten boren bluswatervoorziening (€ 42.500)

Een inventarisatie van de brandweer laat zien dat bepaalde locaties een hoger risico hebben op grote natuurbranden omdat er weinig bluswatervoorzieningen aanwezig zijn, er hoge(re) opkomsttijden zijn en/of er een kleine kans is op een snelle ontdekking. De aanleg van waterputten zou uitkomst kunnen bieden op deze plekken. Defensie heeft een detachement dat dergelijke putten (tegen een gereduceerd bedrag) boort en jaarlijks ook moet boren om gecertificeerd te blijven. Voor het bedrag van € 42.500 kan Defensie 4 putten boren. Dit bedrag wordt gevraagd voor 2024. De locaties hiervoor zijn inmiddels besproken met Staatsbosbeheer en beide brandweerploegen en liggen tussen bebouwd gebied en natuurgebieden in. Voornemens is om in het najaar van 2023 te beginnen met de aanleg van de putten.

Integraal Veiligheidsplan

In 2024 loopt het Integraal Veiligheidsplan van de gemeente Ameland af en dit moeten worden geactualiseerd. Hierbij worden de cijfers uit politierapportages en de Veiligheidsmonitor gebruikt en zal er worden gekeken naar actualiteiten en trends.

2.2 Programma 2 Sociaal Domein

De volgende activiteitengroepen vallen onder het programma sociaal domein:

- Algemene voorzieningen
- Sportevenementen
- Musea en culturele voorzieningen
- Maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
- Jeugdwet
- Participatiewet

Binnen de activiteitengroep 'sport(eventementen)' zijn in deze kadernota geen nieuwe noemenswaardige ontwikkelingen te melden, deze activiteitengroep krijgt daarom geen extra toelichting in de uitwerking hieronder.

Algemene voorzieningen

Wat willen we bereiken?

Met algemene voorzieningen wil de gemeente bereiken dat (groepen) inwoners vanuit de eigen vraag laagdrempelig kunnen deelnemen aan en gebruik maken van gemeenschappelijke voorzieningen die ondersteunen bij maatschappelijke deelname, zelfredzaamheid en participatie op Ameland. Het gaat om voorzieningen als bibliotheekwerk, peuteropvang, (jeugd)gezondheidszorg, activiteiten jeugdbeleid, sportvoorzieningen, schuldhulpverlening, maatschappelijk werk, welzijnswerk, dorpshuizen, museaal werk, subsidies, etc. De inzet van algemene voorzieningen kenmerkt zich door een combinatie van professionals en vrijwilligers en kan de inwoners ondersteuning bieden bij een hulpvraag en/of het meedoen in de samenleving. De inzet heeft een preventieve werking en is voorliggend aan de inzet van individuele, geïndiceerde, hulp/ondersteuning/zorg (in de tweede lijn).

De inzet en het faciliteren van algemene voorzieningen heeft een koppeling met de onderwerpen: Nieuwbouw De Stelp, aanpak 'jeugdproblematiek', inclusieve samenleving, toekomstbestendige organisatie en uitvoering welzijnswerk, IKC-vorming, preventief armoedebeleid en beleid/strategie maatschappelijk vastgoed zoals opgenomen in de Raadsagenda 2022-2025.

➔ Raadsagendapunten in deze activiteitengroep: 4.1 – 4.2 – 4.4 – 4.5 – 7.6

Wat zijn we aan het doen?

Uitvoeringsprogramma Sociaal Domein

Op 24 april 2023 heeft uw raad het geactualiseerde Beleidskader Sociaal Domein vastgesteld. Om dit beleidskader in de komende periode concreet te maken en uit te voeren wordt een Uitvoeringsprogramma, bestaande uit een aantal thema's en activiteiten, opgesteld. Dit programma met gerichte activiteiten dient te passen bij de lokale eilandsituatie en geeft binnen de thema's richting aan de (beleids)uitvoering van de onderwerpen in het Sociaal Domein (basisvoorzieningen, preventieve ondersteuning en individuele ondersteuning zoals jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning, hulp bij werk & inkomen en schuldhulpverlening).

Ameland toegankelijk voor iedereen

In overleg met een groep inwoners is een concept van de lokale inclusieagenda opgesteld. Het streven is deze en de hieruit voortvloeiende acties de komende jaren op te nemen in het Uitvoeringsprogramma Sociaal Domein.

Brede SPUK

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), Sportakkoord II en de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) zijn begin 2023 voor gemeenten in één Brede Specifieke Uitkering (Brede-SPUK) ondergebracht. Dit om een integrale en preventieve aanpak rondom gezondheid te stimuleren. De regeling loopt van 2023 tot en met 2026. De gemeente Ameland heeft voor de verschillende onderdelen de voor haar beschikbare middelen aangevraagd. Conform de gestelde voorwaarde, zal de gemeente voor oktober 2023 een integraal plan van aanpak indienen via de VNG. Dit plan beschrijft op hoofdlijnen wat de gemeente Ameland de komende jaren gaat doen in het kader van 'Sport, Bewegen en Cultuur' en 'Gezondheid en Sociale basis'. Deze acties/activiteiten krijgen ook een plek in het 'Uitvoeringsprogramma Sociaal Domein Ameland'.

Actualiseren Sport- en bewegbeleid

Het sport- en bewegbeleid draagt bij aan een gezonde leefstijl, sociale cohesie en meedoen in de eilandsamenleving. Het huidige sport- en bewegbeleid is op onderdelen verouderd. Het streven is de actualisatie van het sport- en bewegbeleid mee te nemen in het op te stellen Uitvoeringsprogramma Sociaal Domein. Het beschikbare budget (€ 24.000,-) kan hierbij worden ingezet.

Ouderenhuisvesting De Stelp

Op 1 december 2022 heeft de raad krediet (totaal € 24.001.876,-) beschikbaar gesteld voor de realisatie en bouw van de nieuwe Stelp, het inrichten van de openbare ruimte rond Ons Hol en de herschikking van sportvelden en voor de verwerving van de oude Stelp. De realisatiefase van de bouw is inmiddels gestart en de verplaatsing van de tennisvelden is afgerond. Aan het ontwerp voor de inrichting wordt nog gewerkt en gezien de wensen van de gebruikers is het voor het college uitdagend om binnen het verleende krediet te opereren. Naast het verder verkennen van de eisen en wensen van de gebruikers zijn er nog een aantal punten die zorgen voor uitdaging. Rond het civiel werk spelen nog vragen en de aanbesteding kan tegenvallen. Zo nodig komen we bij u terug met een raadsvoorstel.

Na realisatie zullen de bewoners van de oude Stelp die nu intramuraal wonen verhuizen naar de nieuwe locatie. Dat betekent dat de oude locatie moet worden gesloopt. Een tijdelijke herinrichting met groen, in afwachting van de toekomstige herontwikkeling is het meest logisch. Voor de sloop en de tijdelijke inrichting en ook voor de geprognoseerde verliesgevende bouwlocatie, zijn nog geen middelen gereserveerd. Het college komt te zijner tijd met voorstellen, die ten laste worden gedacht van de reserve projecten. Conform eerdere ramingen gaat het zeker om € 750.000 (totale kosten sloop en grondexploitatie tot einde herontwikkeling).

Bibliotheekvoorziening

De gemeente is oriënterend in overleg met VVV Ameland en de Bibliotheek Noord Fryslân over het huidige geïntegreerde steunpunt bibliotheek, VVV en PostNL in Hollum. Het streven is de bibliotheekvoorziening in Hollum een plek te geven in (het voorzieningsgebied bij) 'De nieuwe Stelp' (inclusief de verbinding met de dorps huisfunctie). Dit bij voorkeur in combinatie met het concept van 'de Bibliotheek op school'. Uitgangspunt is dat de huidige afspraken tussen VVV Ameland en de verhuurder van de ruimte in ieder geval van kracht blijven tot de opening van 'De nieuwe Stelp'.

Stimuleringslening Woningaanpassingen

Via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) is het, naast het bieden van een starterslening en een stimuleringslening verduurzamen, mogelijk financieel aantrekkelijke leningen te bieden voor ouderen om woningaanpassingen en -verbeteringen door te voeren in huis zodat langer zelfstandig thuis kan worden gewoond. Het betreft een revolverend fonds. Op 31 oktober 2022 heeft de raad de “Verordening verduurzaming en woningaanpassing Ameland” vastgesteld en een krediet van € 350.000,- beschikbaar gesteld. Voor de uitvoering heeft het college nadere regels vastgesteld en is het fonds opengesteld.

Professionalisering Welzijnswerk

Voor een lokaal passende organisatorische opzet van het welzijnswerk breed is in samenwerking met een externe deskundige aanvullend onderzoek uitgevoerd. Het resultaat hiervan is opgenomen in het rapport “Advies best passend toekomstscenario”. Het college heeft naar aanleiding van het advies een voorgenomen besluit genomen en is in overleg met de betrokken samenwerkingspartners en professionals bezig om te komen tot een lokaal passende organisatorische oplossing. Het streven is in de basis een team Sociaal Werk (met professionals zoals gebiedsteammedewerkers, agogisch medewerkers, buurtsportcoaches) op te zetten die in onderlinge samenwerking en in verbinding met de inwoners (tijdelijk) hulp/ondersteuning biedt. We willen dit in de loop van 2023 duidelijk hebben en starten vanaf 1 januari 2024. In het verlengde hiervan is het nodig/wenselijk te werken aan een vernieuwde, vraaggerichte dorpshuisfunctie en verbinding tussen de peuter- en kinderopvang en het basisonderwijs. Dit is een proces dat meer tijd vraagt. Het voornemen is om binnen de begroting de transformatie te realiseren. Indien dit niet mogelijk blijkt zal een voorstel voor aanvullende middelen aan de raad worden gedaan.

Woon(zorg)visie

Voor het opstellen van een toekomstbestendige Woonvisie, inclusief wonen en zorg, wordt verwezen naar Programma 7 van de kadernota. In de woonvisie zal ook ingegaan worden op wonen met zorg op Ameland.

Nieuwe wet inburgering

In de nieuwe Wet inburgering zijn de verantwoordelijkheden en taken voor de gemeente (fors) toegenomen. Hierbij is voor diverse onderdelen in de uitvoering op casusniveau expertise nodig die niet (structureel) binnen gemeente aanwezig is en via externe deskundige moet worden ingehuurd. Tot nu toe konden op basis van de oude wet de, minder omvangrijke, incidentele inburgeringstaken door de medewerker van de gemeente worden uitgevoerd.

Op Ameland is (normaal gesproken) jaarlijks sprake van hooguit twee inburgeringstrajecten. Het betreft voornamelijk gezinshereniging vanuit niet EU-landen. De huidige situatie met Oekraïense vluchtelingen en de toename van de asielinstream in Nederland kan in de komende jaren een toename van de inburgering plichtige nieuwkomers op Ameland met zich meebrengen. Het financieel effect is verwerkt uitgaande van twee casussen per jaar, waarbij rekening gehouden wordt met kosten van € 4.500 per inburgering.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Accommodatie voetbalcomplex Nes-Buren (€ 25.000)

Onlangs is er gestart met het maken van een integraal strategisch plan voor alle gemeentelijke gebouwen (zie accommodatiebeleid onder hoofdstuk overhead). Hierbij wordt gekeken naar het maatschappelijk nut en de investeringen die nodig zijn voor verduurzaming en onderhoud/renovatie. Ook de accommodatie op voetbalcomplex Nes-Buren is onderdeel van dit onderzoek. Dit plan zal aangeven wat nodig is om de accommodatie Nes - Buren toekomstbestendig en duurzaam te maken. Daardoor vervalt de € 50.000 die vorig jaar is aangevraagd voor onderzoek naar deze locatie apart.

Nu zijn echter maatregelen nodig om de energiekosten beheersbaar te houden en ervoor te zorgen dat de voetballers op een veilige manier hun sport kunnen beoefenen. Met name de verlichting rond het veld voldoet niet aan de eisen om bij duisternis met grote groepen te trainen en wedstrijden te spelen. Dit is nodig omdat er te veel teams zijn om overdag (met licht) te voetballen. Als de verlichting aan de eisen voldoet, zou uitwijken naar de namiddag een mogelijkheid zijn. Daarom stellen wij voor om in 2023 een krediet van € 25.000 beschikbaar te stellen voor het uitbreiden en verbeteren van de verlichting van het hoofdveld bij de accommodatie op voetbalcomplex Nes-Buren. Zo kunnen de voetballers op een veilige en verantwoorde manier hun sport beoefenen en wordt er bijgedragen aan ruimte voor een zorgvuldige voorbereiding op een duurzame toekomst van de accommodatie.

Musea en culturele voorzieningen

Wat willen we bereiken?

Met de activiteitengroep musea en culturele voorzieningen streven we behoud en expositie van het specifieke eilander cultuurhistorisch erfgoed en natuurlijke waarden na. Stichting Amelandse Musea (STAM) exploiteert een aantal musea in gebouwen die in erfpacht door de gemeente zijn overgedragen. Via de musea worden exposities gehouden, excursies en activiteiten georganiseerd en worden de eilander scholen betrokken. De Musea vormen een belangrijk onderdeel van het toeristische aanbod op het eiland. Onder het cultuurhistorisch erfgoed vallen ook historische kerken, begraafplaatsen en dergelijke. Daarnaast is de STAM nadrukkelijk betrokken bij onderzoeken en het behoud van de flora, fauna en de natuur op Ameland en biedt het mogelijkheden om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt werk te bieden en 'mee te laten doen'.

Wat zijn we aan het doen?

Subsidie STAM vanaf 2023

De reguliere subsidieverlening op basis van de volgende 'subsidielijnen' is inmiddels gerealiseerd:

- Ontwikkeling en beheer van exposities in de musea en collectie van de Amelandse Kunstschat;
- Educatieve activiteiten met de focus op (eilander) scholen;
- Dagelijkse begeleiding van inwoners/medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt.

De verlening van reguliere jaarlijkse subsidie bedraagt voor nu € 150.000,-. Op basis van de loonkostenontwikkeling ontwikkelt deze subsidie de komende periode mee. De subsidie voor gebouwen is hier buiten beschouwing gelaten, omdat hiervoor via de erfpachtconstructie vanaf 2021 subsidieafspraken zijn gemaakt.

Maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Ameland, ook inwoners met beperkingen, kunnen zo lang mogelijk zelfstandig wonen en deelnemen aan de samenleving en sociale activiteiten. Wanneer inwoners in hun dagelijks functioneren problemen ervaren, biedt de gemeente via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) hulp in de vorm van bijvoorbeeld woningaanpassingen, hulpmiddelen, vervoersvoorzieningen, begeleiding/dagopvang en huishoudelijk hulp.

Een belangrijk uitgangspunt hierbij is zelfredzaamheid, de toepassing van het eigen netwerk en het gebruik van algemene voorzieningen. Op het moment dat dit onvoldoende is, kunnen aanvullend individuele voorzieningen worden ingezet. De inzet van maatschappelijke ondersteuning heeft een koppeling met het onderwerp begeleid wonen zoals opgenomen in de Raadsagenda 2022-2025.

➔ Raadsagendapunten in deze activiteitengroep: 4.2

Wat gaan we aanvullend doen?

Begeleid wonen

Gelet op de eilandsituatie en de schaal van Ameland is het wenselijk duidelijk te krijgen wat nodig, mogelijk en haalbaar is om te komen tot een steviger basis van begeleiding bij wonen. Dit punt staat genoemd in de raadsagenda onder 4.2. Hierbij is het structureel en gericht kunnen bieden van verschillende vormen van professionele begeleiding in combinatie met mantelzorg de belangrijkste randvoorwaarde. Dit is tevens een knelpunt in het huidige zorglandschap op ons eiland. De mogelijkheid en haalbaarheid van verschillende vormen van begeleiding bij wonen worden onderzocht. De huidige situaties waarbij sprake is van (ambulante) begeleiding bij wonen en verbinding met beschermd wonen zullen hierbij worden betrokken.

Het idee is om in 2023/2024 de situatie, de mogelijkheden en de haalbaarheid van verschillende vormen van begeleiden te onderzoeken. Indien nodig zal tijdelijk externe deskundigheid worden ingezet, hier is in de begroting ruimte voor en vragen daarom niet apart een krediet aan.

Beschermd Wonen

Vanaf 1 januari 2025 komt er waarschijnlijk voor beschermd wonen gefaseerd een nieuwe financiële verdeling over gemeenten en is het zogeheten woonplaatsbeginsel van kracht (wetsvoorbereiding is in gang gezet). Daarmee wordt geregeld dat voortaan alle gemeenten, in plaats van alleen de centrumgemeente Leeuwarden, verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van beschermd wonen voor de eigen inwoners.

Dit betekent dat de afzonderlijke gemeenten gefaseerd ieder jaar (tot 2032) steeds meer rijksmiddelen ontvangen voor de uitvoering van beschermd wonen (nieuwe cliënten). In Friesland is in het samenwerkingsverband SDF besproken om de eerste twee jaren de gehele uitvoering van Beschermd Wonen nog centraal te organiseren (dit dient nog door de afzonderlijke raden te worden bekrachtigd), waarbij de afzonderlijke gemeenten de betreffende rijksmiddelen storten in het 'centrale fonds'.

In deze periode wordt de uitvoering inhoudelijk in de vernieuwde situatie gevolgd en wordt bepaald hoe de uitvoering, inclusief financiering, door de afzonderlijke gemeenten per 2026 wordt georganiseerd. De focus hierbij is om zo veel mogelijk in de lokale en regionale omgeving oplossingen te realiseren. Met deze ontwikkeling ontstaan mogelijkheden voor nadrukkelijker verbinding met begeleid wonen.

De transformatie van beschermd wonen betekent voor onze gemeente een toename van beleids- en uitvoeringstaken. Zodra dit beeld op termijn duidelijk is zal hierover een voorstel aan de raad worden gedaan.

Jeugdwet

Wat willen we bereiken?

Jongeren op Ameland groeien veilig en gezond op tot volwassenen. Voor het opgroeien en ontwikkelen van jongeren is een sterke samenleving nodig. De opvoeding vindt plaats binnen de gezinnen, het onderwijs en in de buurt. Wanneer door omstandigheden onvoldoende sprake is van een gezonde en veilige ontwikkeling, kan basishulp worden geboden via huisarts, jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk, welzijnswerk, of het gebiedsteam. Wanneer deze lichte ondersteuning niet volstaat, wordt gespecialiseerde jeugdhulp ingezet.

→ Raadsagendapunten in deze activiteitengroep: 4.3 – 4.6

Wat zijn we aan het doen?

Preventie/toezicht en handhaving vermindering alcohol en drugsgebruik jongeren

Gebaseerd op de aanbevelingen opgenomen in het rapport van het Trimbosinstituut (kwalitatieve nulmeting alcohol- en drugsgebruik jongeren Ameland) wordt in de loop van 2023 (eerst tijdelijk) ingezet op ambulante jongerenwerk (onder andere aanstelling tijdelijke jongerenwerker). In gesprek en verbinding met jongeren en betrokken instellingen kan worden ingezet op verbetering preventie en vrijetijdsbesteding.

Activiteitenplan jeugdbeleid

Het activiteitenplan jeugdbeleid is in samenspraak met de samenwerkingspartners geëvalueerd. Het actualiseren van het activiteitenplan wordt meegenomen in de opzet van het Uitvoeringsprogramma Sociaal Domein.

Individuele voorzieningen

In gevallen met een specialistische opvoed- en opgroevraag wordt in overleg met de ouders/verzorgers van jeugdigen en de jeugdigen specialistische jeugdhulp ingezet. Dit is aanvullend op de inzet van meer preventieve activiteiten (algemene voorzieningen) zoals bijvoorbeeld de jeugdgezondheidszorg en het zorgaanbod in het onderwijs.

Participatiewet

Wat willen we bereiken?

Inwoners nemen naar hun mogelijkheden deel aan het arbeidsproces. Wanneer mensen niet zelfstandig in staat zijn om het wettelijk minimumloon te verdienen, biedt de gemeente via de Participatiewet ondersteuning. Bij voorkeur wordt getracht om mensen regulier werk te bieden. Wanneer dit niet lukt, worden extra instrumenten ingezet. Inwoners die moeten rondkomen van een laag inkomen en niet in eigen onderhoud kunnen voorzien, kunnen financiële steun ontvangen in de vorm van bijvoorbeeld bijzondere bijstand of kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Ter voorkoming van en begeleiding bij financiële problemen wordt financieel advies gegeven.

→ Raadsagendapunten in deze activiteitengroep: 4.7

Wat zijn we aan het doen?

Individuele voorzieningen

In het algemeen wordt ingezet op het aan de voorkant organiseren van werk en inkomen en het voorkomen van schulden. Voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt wordt laagdrempelig de mogelijkheid geboden om met inzet van loonkostensubsidie en begeleiding het wettelijk minimumloon te verdienen en mee te doen in de samenleving. Als dit uiteindelijk niet haalbaar blijkt worden bijstandsuitkeringen ingezet. In bijzondere situaties kunnen inwoners met een laag inkomen (bijstand, of alleen AOW) voor noodzakelijk te maken kosten bijzondere bijstand ontvangen en/of kunnen gemeentelijke belastingen worden kwijtgescholden.

Vroeg signalering schulden

In het kader van preventie is het wenselijk en nodig inwoners met (dreigende) schulden vroegtijdig te ondersteunen bij het voorkomen of wegnemen ervan. Om dit nadrukkelijker te doen maakt de gemeente gebruik van een specifieke applicatie. Op basis van signalen van betalingsachterstanden door zorgverzekeraars, energiebedrijven, woningverhuurders en drinkwaterbedrijven benaderd de gemeente de betreffende inwoners met betalingsachterstanden proactief en biedt hulp aan.

2.3 Programma 3 Onderwijs

De volgende activiteitengroepen vallen onder het programma onderwijs:

- Openbaar primair en voortgezet onderwijs
- Lokaal onderwijs beleid

Openbaar primair en voortgezet onderwijs

Wat willen we bereiken?

We willen het openbaar primair - en het openbaar voortgezet onderwijs faciliteren door het bieden van administratieve en beleidsmatige ondersteuning. De kwaliteit van het onderwijs heeft grote invloed op de toekomst van onze jeugd. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt op basis van de wettelijke taak bij de schoolbesturen, de ouders, de leerlingen, de onderwijsinspectie en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Dit sluit aan bij punt 4.6 uit de raadsagenda.

➔ Raadsagendapunt in deze activiteitengroep: 4.6

Wat zijn we aan het doen?

Intern toezicht openbaar onderwijs

De afgelopen periode zijn er na een herstelopdracht met betrekking tot de bestuurscommissie openbaar basisonderwijs een aantal verbeteringen aangebracht in het intern toezicht. Na de verkiezingen is er via een verordening een permanente commissie intern toezicht ingericht. Deze commissie voert haar wettelijke taak uit door onder andere gesprekken te voeren met verschillende geledingen. Op basis van een vastgesteld toetsingskader houdt de gemeenteraad toezicht op het openbaar basisonderwijs. Verder is door de bestuurscommissie de inhoud van het jaarverslag verbeterd. De inspectie van het onderwijs heeft in maart 2023 vastgesteld dat de geconstateerde tekortkomingen zijn opgeheven en dat voldaan is aan de herstelopdracht.

Bestuurlijk fusie proces basisonderwijs West Ameland

De besturen en directies van de scholen voor basisonderwijs op West Ameland hebben zich voorgenomen bestuurlijk te gaan fuseren. Voor het openbaar basisonderwijs betekent dat een verzelfstandiging. Er zijn werkgroepen en een stuurgroep ingericht. Er is geconstateerd dat er geen belemmeringen zijn de bestuurlijke fusie vorm te geven. Er wordt gewerkt aan statuten voor de op te richten stichting, een fusie effectrapportage en er wordt overleg gevoerd met de vakbonden over de mogelijke personele gevolgen. De meest recente planning is de bestuurlijke fusie per 1 januari 2024. Deze datum staat nog niet vast.

Over een bestuurlijke verzelfstandiging van het openbaar onderwijs moet de gemeenteraad een besluit nemen. Het zorgt bovendien voor een andere rol van de gemeente in de nabije toekomst.

De stuurgroep heeft zich voorgenomen toekomstige ondersteuning op het gebied van financiën, personeel en onderhoud niet meer af te nemen van de gemeente en de gemeentelijke organisatie. De voorbereidingen om over ontvlechting uit de ambtelijke organisatie vorm te geven, zijn gestart.

Ondersteuning directies en besturen openbaar onderwijs

We voeren administraties (financiële-, personele- en salaris-) voor de beide besturen en drie openbare scholen. Daarnaast voeren we taken uit op het gebied van onderhoudsbeheer en bieden wij beleidsmatige en administratieve ondersteuning.

Accountant

Op basis van een aanbestedingsprocedure is er door de gemeenteraad een andere accountant aangewezen voor het openbaar onderwijs. In nauw overleg met de accountant is het proces voor de totstandkoming van de jaarverslagen van het openbaar onderwijs geoptimaliseerd. Deze activiteiten zijn gestart in de loop van 2022 en moeten uiteindelijk leiden tot goedkeurende accountantsverklaringen en kwalitatief goede jaarverslagen over het kalenderjaar 2022. Het voorlopige resultaat is dat we voor lopen in het proces en ruim voor de wettelijke indieningstermijn van 1 juli 2023 gereed zijn met beide jaarverslagen.

Bestuur en intern toezicht BWS

De inspectie van het onderwijs heeft in mei en juni 2022 een vierjaarlijks onderzoek uitgevoerd bij het bestuur en de BWS. Onderzocht is of de sturing door het bestuur op de kwaliteit van het onderwijs op orde is, of er sprake is van deugdelijk financieel beheer en hoe dit bijdraagt aan de kernfunctie van het onderwijs. De inspectie van het onderwijs heeft het volgende geconcludeerd: “De sturing van het bestuur op de kwaliteit van het onderwijs op de school en het toezicht erop zijn niet op orde en dragen onvoldoende bij aan de kernfuncties van het onderwijs”. Er zijn geen risico’s voor de onderwijskwaliteit op school. De basiskwaliteit is gewaarborgd. Daarnaast beschikt het bestuur over voldoende financiële middelen en kan het aan de financiële verplichtingen op korte en langere termijn voldoen. De bevindingen uit het onderzoek van de inspectie hebben tot het oordeel: “onvoldoende” op de drie standaarden uit het kwaliteitsgebied, namelijk besturing, kwaliteitszorg en ambitie, geleid. De conclusies hebben geleid tot een herstelopdracht.

De afgelopen periode heeft de gemeente zich bij laten staan door besturenorganisatie VOS-ABB om te voldoen aan de herstelopdracht. De lasten die hiermee gepaard gaan worden uit de exploitatie of de algemene reserve van de BWS betaald. Over een jaar na vaststelling van het rapport beoordeelt de inspectie op basis van informatie die het bestuur verstrekt, welke vervolgvactiteiten de inspectie gaat uitvoeren om de standaarden opnieuw te beoordelen. Naar aanleiding van de herstelopdracht is er een integraal plan van aanpak opgesteld. Dit plan wordt op dit moment uitgevoerd. Een deel van de activiteiten is uitgevoerd en afgerond. Het doel is om per augustus van dit jaar te voldoen aan de herstelopdracht en we zullen de inspectie hier tijdig schriftelijk over informeren.

Lokaal onderwijs beleid

Wat willen we bereiken?

De eilander jeugd mogelijkheden bieden zich te ontplooiën tot zelfstandige burgers, zodat ze in sociaal economisch en maatschappelijk opzicht op een goede wijze in de samenleving kunnen functioneren.

➔ Raadsagendapunt in deze activiteitengroep: 4.6

Wat zijn we aan het doen?

Plus klassen Primair en Voorgezet onderwijs

In het basis onderwijs is een plus klas opgericht voor leerlingen die meer uitgedaagd moeten worden in het onderwijs. In voortgezet onderwijs zijn voor deze groep plus activiteiten in het programma opgenomen. De gemeente Ameland ondersteunt deze activiteiten door subsidie te verlenen. De subsidie in het basisonderwijs wordt gedeeltelijk betaald uit de middelen in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), de subsidie van het voortgezet onderwijs komt volledig uit deze middelen.

Nationaal Programma Onderwijs

De gemeenten krijgen van het rijk over de periode van 1 augustus 2021 tot en met 31 juli 2023 financiële middelen. Het doel is onderwijsvertragingen in te lopen en het moet leerlingen ondersteuning bieden die het moeilijk hebben als gevolg van schoolsluiting en corona. De gemeente heeft in overleg en overeenstemming met de scholen een plan ontwikkeld, dat aansluit bij bestaande beleidsvoornemens in het onderwijs op Ameland. Het plan is geïmplementeerd en wordt naar verwachting afgerond in 2023. Over het jaar 2023 zullen we bij de jaarrekening van de gemeente verantwoording afleggen over de besteding van middelen.

Aanvullend dyslexiebeleid

Op basis van een raadsbesluit is in het verleden onderzoek gedaan naar het voorkomen van dyslexie op Ameland. Er is voor gekozen extra financiële middelen beschikbaar te stellen voor leerlingen met dyslexie of ernstige taal- of leesproblemen die niet in aanmerking komen voor een indicatie- en behandeling op grond van de regeling voor ernstige dyslexie. Er is een kracht geworven die op Ameland woonachtig is en daarmee is de ondersteuning voor het basisonderwijs flexibeler en minder kwetsbaar geworden. Ondersteuning wordt zowel voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs geboden, in de vorm van financiële middelen voor begeleiding, behandeling, scholing en aanvullend materiaal.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Huisvesting onderwijs, peuterspeelzaalwerk – kinderopvang

Er is een wettelijke verplichting voor gemeenten een integraal huisvestingsplan onderwijs op te stellen, samen met de schoolbesturen. Los van deze verplichting zijn er diverse redenen een visie op huisvesting in het onderwijs en de opvang te ontwikkelen. Op rijksniveau speelt bovendien een discussie over de kwaliteit van onderwijshuisvesting, inclusief de hoogte van de bekostiging van gemeenten in het gemeentefonds voor onderwijshuisvesting.

Verder komt de verplichting om gemeentelijk vastgoed, waaronder de schoolgebouwen, te verduurzamen met een daarbij behorende financiële opgaaf. Daarnaast zijn er op Ameland diverse oudere gebouwen, waarbij voor het binnenklimaat verbeteringen nodig zijn. Het is gewenst in overleg met partijen tot een visie en keuzes te komen, gebaseerd op de raadsagenda en het voornemen om doorlopende leerlijnen (integrale kind centra) verder voor Ameland uit te werken.

Als onderdeel van deze integrale visie zal ook voor de Burgemeester Walda School (BWS) een visie op huisvesting worden ontwikkeld. Het kan wenselijk zijn om na te denken over een mogelijke integratie van de Ameland Academy en/of de Waddencampus binnen de BWS.

Het integraal huisvestingsplan onderwijs en jeugd is gekoppeld aan het bredere gemeentelijke accommodatiebeleid. Het proces om te komen tot accommodatiebeleid voor de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente is gestart. Er is een procesopdracht en procesplan vastgesteld. De projectgroep is bemenst en er wordt op dit moment informatie verzameld op diverse terreinen die bij dragen aan visie en keuzes. Inmiddels zijn nieuwe integrale leerlingenprognoses voor de periode 2023 -2041 in opdracht van de gemeente opgesteld.

Bestuurlijk fusie proces basisonderwijs West Ameland

Als lokale overheid heeft de gemeente Ameland dit voorbereidingsproces financieel gesteund in de vorm van een subsidie voor externe inhuur. De beoogde ingangsdatum van de bestuurlijke fusie is 1 januari 2024. Na afloop van deze begeleiding kan het zijn dat er vervolgactiviteiten uitgevoerd gaan worden. Dit hangt af van de resultaten van het onderzoek en de besluiten van de besturen.

Evaluatie Samenwerkende Waddenscholen Primair Onderwijs (SWAP)

De elf basisscholen op de Friese Waddeneilanden werken samen in het SWAP. De samenwerking gaat over financiën, scholing, afstemming van beleid met externe partners en de zorg voor alle leerlingen, zo lang en breed mogelijk op de eilanden zelf. Ook zijn er gezamenlijk afspraken over ambulante begeleiding op scholen en verwijzing van leerlingen naar het speciaal onderwijs en het speciaal basisonderwijs.

Voor deze samenwerking is een convenant en huishoudelijk reglement opgesteld. Deze waren afgelopen aan het einde van 2022. De gemeente Ameland ondersteunt nu een evaluatie door ambtelijke capaciteit en expertise beschikbaar te stellen. Ook wordt er momenteel gewerkt aan nieuwe en verbeterde afspraken door de SWAP.

2.4 Programma 4 Fysieke leefomgeving

Fysieke leefomgeving heeft betrekking op het goed wonen, werken en recreëren op Ameland. In dit programma komen de volgende activiteitengroepen aan bod:

- Infrastructuur
- Openbare Ruimte
- Afval en milieu
- Openbare orde en veiligheid
- Ruimtelijke ordening

Infrastructuur

Wat willen we bereiken?

Gemeente Ameland is als eigenaar of (mede)beheerder verantwoordelijk voor de kwaliteit en staat van onderhoud van de infrastructurele voorzieningen. Voor de gemeentelijke infrastructuur streven we naar een behoud van het hoge kwaliteitsniveau. Werkzaamheden zijn in principe gebaseerd op actuele beheer- en onderhoudsplannen. Het streven is in 2023 een nieuw wegenonderhoudsplan voor te leggen aan de raad, conform punt 5.6 van de raadsagenda. Dit in combinatie met punt 1.2 van de raadsagenda om zo veel mogelijk koppelkansen te benutten met de revitalisatie en reconstructie 2.0 van dorpen en wijken. Hiervoor wordt een meerjarenaanpak/-planning gemaakt. Naast de werkzaamheden die voortvloeien uit deze plannen, zijn er incidentele ontwikkelingen die extra planvorming vragen.

Tevens wordt ingezet op goede oplossingen voor de veerverbinding, zowel op de korte als de lange termijn om een betrouwbare veerverbinding te blijven nastreven. Dit sluit aan bij punt 5.2 en punt 5.3 van de raadsagenda. Wij blijven in gesprek met het Rijk en de regio over een lange termijn oplossingsrichting gericht op 2029, het jaar waarin de nieuwe concessieperiode start.

➔ Raadsagendapunten binnen deze activiteitengroep: 1.2 – 5.1 – 5.2 – 5.3 – 5.4 – 5.5 – 5.6

Wat zijn we aan het doen?

Reconstructie 2.0

De raadsagenda heeft de reconstructie 2.0 opgenomen onder punt 1.2. Beoogd wordt, dat de wijken aan de hedendaagse behoeften voldoen, zoals groen, parkeergelegenheid en beeldkwaliteit. De uiteindelijk planvorming ontstaat door deze ambities te laten integreren met andere opgaven die onder andere uit het wegenbeheersplan en gemeentelijk rioleringsplan komen.

De dorpscentra zijn tussen 2005 en 2020 opgeknapt en waar nodig is de openbare ruimte opnieuw ingericht. De komende 10-15 jaar verdient het gebied rond de centra binnen de bebouwde kom de aandacht. Gekeken wordt of en waar de inrichting van de openbare ruimte aangepast moet worden om weer goed te functioneren en de gewenste uitstraling te bieden. Naast onder andere groen, wegen, en straatmeubilair gaat het ook om riool en het afkoppelen van hemelwater. De aanpak wordt nader uitgewerkt.

Reconstructie Baron Rengersweg / Nesserweg

De Baron Rengersweg en een deel van de Nesserweg staan in 2023 op de planning voor onderhoud. Naast het onderhoud willen we de openbare ruimte opnieuw inrichten en toekomstbestendig maken. Voor deze reconstructie is in de begroting reeds een budget beschikbaar gesteld van € 127.500 voor 2022. De verwachting is dat uitvoering in de tweede helft van 2023 of begin 2024 plaats vindt.

Veerverbinding

Om de strategische positie van de gemeente Ameland in het veerdienst dossier te versterken en ambtelijke continuïteit in dit dossier te waarborgen is de ambtelijke inzet uitgebreid. Een extern specialist houdt zich bezig met alle zaken die spelen rondom de veerdienst en die door u zijn genoemd in de raadsagenda. Er is hiervoor structureel budget opgenomen van € 22.500 vanaf 2023.

Onderhoud havens (€ 95.000 structureel + € 50.000 incidenteel)

De havens zijn heringericht en het beheerplan is bijna klaar. Het wordt in 2023 ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Uit de voorlopige cijfers van het beheerplan blijkt dat er jaarlijks € 95.000 extra nodig is om de havens in goede staat te houden. Wij stellen voor om in 2023 eenmalig € 50.000 beschikbaar te stellen voor onderhoudswerkzaamheden om achterstallig onderhoud te voorkomen.

Onderhoud wegen (€ 200.000 structureel + € 200.000 incidenteel)

Ten behoeve van een nieuw wegenbeheerplan zijn in 2022 alle wegen geïnspecteerd en geïventariseerd. De opgehaalde gegevens worden verwerkt in een beheerbestand. We verwachten het nieuwe onderhoudsplan in 2023 aan te bieden aan de raad. Uit de voorlopige cijfers van het beheerplan blijkt dat er structureel € 200.000 per jaar extra nodig is vanaf 2024 om de wegen goed te kunnen onderhouden. In dit plan is in financieel opzicht geen rekening gehouden met betonfietspaden en reconstructie 2.0 van de dorpen.

In het jaar 2023 is er sprake van een forse budgetoverschrijding op wegenonderhoud. Wij stellen voor om in het jaar 2023 ook € 200.000 beschikbaar te stellen om onderhoudswerkzaamheden te blijven uitvoeren. Daarnaast is afgelopen jaar een onderzoek uitgevoerd naar Geopolymeerbeton. Dit verhardingstype kan in toekomstige situaties meegenomen worden in de afweging bij de aanleg / renovatie van een (fiets)pad of weg.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Vliegveld

Vanwege toekomstige ontwikkeling van elektrisch vliegen is gekozen om in 2023 een quickscan te laten uitvoeren naar de mogelijkheden die het elektrisch vliegen zou kunnen betekenen voor de bereikbaarheid van Ameland en, zo ja, binnen welke termijn. Mocht het antwoord op die vraag positief zijn dan is de vervolgvraag of het huidige bouwplan voldoende toegerust is voor dit doel. Door de quickscan wordt de voorbereidingstijd met minimaal een jaar verlengd. Als uit de scan blijkt dat het plan helemaal opnieuw moet worden voorbereid, gaat het zelfs om meerdere jaren. Van het beschikbaar gestelde bedrag is in 2023 € 20.000 nodig voor de quickscan. Het resterende begrote bedrag van € 67.000 (incidenteel) en de investering schuiven door naar 2024.

Infrastructurele maatregelen ten behoeve van verkeersveiligheid

Het Rijk heeft een regeling dat we maximaal € 75.000 kunnen aanvragen voor infrastructurele maatregelen die de verkeersveiligheid bevorderen. De voorwaarde is dat de gemeente zelf ook € 75.000 bijdraagt. Aan de hand van een risico-inventarisatie wordt gekeken op welke locaties een verbeterslag gewenst of zelfs noodzakelijk is. Voor deze infrastructurele maatregelen wordt het beschikbare budget verdeeld over 2024 en 2025.

Onderzoek parkeren omgeving veerdam

Er wordt een quickscan uitgevoerd naar de verschillende alternatieven om het (lang)parkeren in de omgeving van de veerdam te bevorderen. Deze alternatieven zullen op kosten worden gezet en een voorkeursalternatief zal ter besluitvorming worden aangeboden. Dit onderzoek vindt niet in 2023 plaats maar in 2024. Bij dit onderzoek zullen we de resultaten betrekken van een pilot die op 16 juni is gestart met busvervoer van- en naar parkeerterrein Verdekspad. We stellen voor de dekking van € 15.000 voor de quickscan door te schuiven naar 2024 evenals de dekking voor een eventuele investering van € 140.000.

Ontwikkeling Fiets- en Wandelinfrastructuur

Vanaf 2024 zijn we voornemens aan de slag te gaan met de optimalisatie van de fiets- en wandelinfrastructuur op het eiland. Deze wens is opgenomen in de raadsagenda onder punt 5.5. Dit proces wordt gekoppeld met gesprekken met (fiets)verhuurders, waarbij het eerste verkennende gesprek heeft plaatsgevonden. Onderwerp van gesprek is de vrijwillige reductie van (e-)voertuigen om de belasting op de fiets- en wandelinfrastructuur te verminderen.

Vervoersvisie (€ 24.000)

De ontwerp vervoersvisie is in mei 2023 aangeboden aan de raad, conform raadsagendapunt 5.1. De verwachting is dat de definitieve visie in de loop van 2023 wordt vastgesteld. Om uitvoering te kunnen geven aan de visie is er voor 2024 een bedrag nodig van € 24.000,- voor de uitwerking van (een deel van) de plannen om onder andere nieuw beleid op te stellen.

Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Goed beheer van openbare ruimte en aanwezige gemeentelijke voorzieningen heeft de blijvende aandacht. Verbeteren van de beeldkwaliteit van onder andere beschermde dorpsgezichten nemen we mee, conform punt 1.1 van de raadsagenda. Gemeente Ameland is verantwoordelijk voor het beheer van grote delen van de openbare ruimte op het eiland. Variërend van groen in de dorpen en speeltoestellen over het hele eiland, tot strandovergangen en recreatiegebieden zoals De Aanleg en De Vleijen.

De gemeente wil een schone leefomgeving in stand houden, waarbij kleinschalig cultuur historisch medegebruik en toegankelijkheid van natuurgebieden de uitgangspunten zijn van het gemeentelijk beleid. Dit speelt in op punt 1.7 van de raadsagenda. Op het gebied van de natuur worden de meeste taken uitgevoerd door andere overheidsorganisaties en terrein beherende organisaties. Samenwerking en afstemming over het beheer met deze instanties vraagt een meer planmatige benadering. Onderwerpen als verantwoord recreatief gebruik, bescherming, onderhoud en herstel zijn daarbij belangrijke items, conform punt 1.8 van de raadsagenda.

➔ Raadagendapunten binnen deze activiteitengroep : 1.1 – 1.7 – 1.8

Wat zijn we aan het doen?

Pilot omgevingskwaliteit beschermd dorpsgezicht

In het project is het de ambitie om samen met bewoners te werken aan het verbeteren van de uitstraling van het beschermd dorpsgezicht, in lijn met de punten 1.1 en 7.1 van de Raadsagenda 2022-2025. Belangrijke onderwerpen binnen het project zijn berm parkeren en diversiteit van de inritbestrating. Binnen het project is in 2022 een participatiepilot opgestart met de bewoners van de Burenlaan en Zuiderlaan in Hollum. Er zijn drie bewonersavonden georganiseerd, waarmee de pilot voor nu afgerond is. De pilot wordt op dit moment geëvalueerd en die evaluatie zal de basis zijn om te beoordelen of en hoe het project na deze pilot een vervolg krijgt in andere straten en dorpen. Daarbij gaat in het bijzonder aandacht uit naar (de aanpak van) berm parkeren en diversiteit van inritbestrating.

Doortrappen; veilig op de fiets tot je 100e

Er zijn meerdere activiteiten georganiseerd en dit project is in 2022 afgesloten. Met minimale gemeentelijke inzet en kleinere programma's is hier in 2023 een vervolg aan gegeven.

Meetnet leefbaarheid

Vorig jaar bij de kadernota is een krediet beschikbaar gesteld van € 15.000 voor de investering in een leefnet meetnet van sensors en minicomputers. De eerste 15 zijn sinds het voorjaar 2022 operationeel (<https://www.telraam.net>). We hebben op deze wijze continu diverse gegevens op het gebied van fietsers, automobilisten en zwaar verkeer. Onder andere de gereden snelheid is op deze punten nu objectief en nauwkeurig af te lezen. De intentie is dat de metingen van verkeer in 2024 worden gecontinueerd. Dit meetnet zal worden gebruikt voor verschillende doeleinden, zoals verkeersveiligheid en te bepalen onderhoudsmaatregelen.

Openbaar toilet KNRM Ballumerbocht

De KNRM is bezig met het maken van bouwplannen voor de Ballumerbocht. Nu blijkt de kostenraming voor het plan fors hoger dan verwacht, inclusief de toiletvoorziening. Het voorgestelde maximum budget van € 100.000,- blijft echter staan voor volgend jaar. Het college stelt voor om geen hoger bedrag aan de openbare toiletvoorziening uit te geven.

Visie bovenlokale speelvoorzieningen

In de kadernota 2021 heeft u een krediet beschikbaar gesteld van € 30.000 voor verkenning van een integraal plan in de Vleijen én € 100.000 voor een eventuele investering in een pumptrackbaan en onderzoek naar alle bovenlokale jongerenspeelplaatsen. De visie is opgeleverd en inmiddels door de gemeenteraad vastgesteld. Bij nieuwe aanvragen en vervangingen van speeltoestellen zal volgens de visie worden gewerkt.

Pumptrackbaan

Voor de pumptrackbaan is het locatieonderzoek begin 2023 afgerond en is er gestart met een doorrekening van twee concept uitvoeringen, een normale variant en een uitgebreide variant. Tijdens een themaraad is de raad medegedeeld dat beide versies duurder zouden worden dan begroot, maar de doorrekening laat nog een grotere stijging zien dan aanvankelijk is aangenomen. Los van de stijging van de bouwkosten en de inflatie, is de prijs hoger door de transportkosten naar het eiland, de inrichting van het gebied en de benodigde vergunningen. Voorgesteld wordt om voor de normale variant te gaan van € 177.000,- en de uitgebreide variant van € 241.000 buiten beschouwing te laten. Gelet op de oorspronkelijke raming van € 100.000 houden we rekening met een extra investering van € 77.000,- (incidenteel). Er wordt overigens gekeken naar subsidiemogelijkheden. Bij honorering van subsidie(s) zou de gemeentelijke bijdrage in dat geval lager uitkomen. Voor de start van de eventuele uitvoering zal de raad een voorstel met planning, kredietvoorstel en begroting aan de raad ter besluitvorming worden voorgelegd.

Kurk kunstgrasveld Geel – Wit

Bij de aanleg van het kunstgrasveld is op het laatste moment gekozen voor kurk in plaats van rubberkorrels. Om de bespeelbaarheid van het kunstgrasveld op orde te houden is het nodig dat de kurk wordt aangevuld. Bovendien zorgt het niet aanvullen voor overmatige slijtage. Dit betekent een snellere afschrijving van de mat en dus een eerdere vervanging. Voor 2023 is er eenmalig € 30.000 nodig. Dit wordt medio 2023 aangebracht. Vanaf nu wordt het aanbrengen van kurk verwerkt in het meer jaren onderhoudsplan Sport, deze zal in 2023 worden aangeboden.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

LIOR (Leidraad Inrichting Openbare Ruimte)

Met enige regelmaat is er discussie over de inrichting van een bepaald gebied, weg of berm. Een standaard inrichting per gebied in combinatie met een moederbestek geeft betere sturingsmogelijkheden voor het beheer en onderhoud. De LIOR hangt samen met het wegenbeheerplan. Per gebiedstype kan een kwaliteitsniveau met bijbehorende aankleding bepaald worden. Hierbinnen blijft keuzeruimte en uiteraard blijft het mogelijk onderbouwd af te wijken. Zonder standaard wordt relatief veel tijd besteed aan keuzes voor materiaal of inrichting. Plannen realiseren kost dan meer tijd. Vorig jaar is een bedrag van € 24.000 beschikbaar gesteld voor het opstellen van de LIOR. Dit bedrag schuiven we door naar 2024.

Integraal plan De Vleijen (€ 600.000)

Momenteel wordt er gewerkt aan een inrichtingsplan voor het verbeteren van de waterkwaliteit, de ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en veiligheid. Het onderzoek naar het verbeteren van de waterkwaliteit is afgerond en de kosten zijn nu inzichtelijk en hiervoor wordt vooruitlopend op de rest van het plan een krediet gevraagd. We kunnen dan in 2024 alvast de waterkwaliteit verbeteren. Om de blauwalg tegen te gaan en de waterkwaliteit op het gebied van fecaliën te verbeteren zijn er flinke onderhoudswerkzaamheden nodig. De kosten voor de aanleg van een helofytenfilter, het baggeren van de gehele plas en groenonderhoud zijn circa € 600.000,-. Voor het verbeteren van de waterkwaliteit geldt dat er hoogstwaarschijnlijk subsidies mogelijk zijn. De gemeentelijke bijdrage zou in dat geval lager uitkomen.

Afval en milieu

Wat willen we bereiken?

Bij de afvalinzameling willen we streven naar een adequate duurzame inzameling en verwerking. Hierbij is veel aandacht voor zwerfvuil. De opdracht om een realistisch en integraal actieplan op te stellen om effectief zwerfafval tegen te gaan op Ameland ligt nog bij de Waddencampus.

Wat zijn we aan het doen?

Herstructurering afvalinzameling campings

Sinds een wijziging in de belastingen 2019/2020 voor stacaravans en chalets op vaste standplaatsen loopt er een overleg- en implementatietraject met de diverse recreatieparken en campings. Door middel van meerdere raadsinformatiebrieven bent u op de hoogte gehouden van de voortgang tot nu toe.

Aanschaf 30 glas inzamel containers

De inzameling van verpakkingsglas bij bedrijven moet ook Arbo technisch verantwoord worden uitgevoerd. Een aantal van de bestaande inzamelcontainers bij de horecabedrijven vertonen gebreken veroorzaakt door vloeistoffen uit de glasverpakkingen. Deze vloeistoffen hebben een negatieve uitwerking op de coating en het staal van de bestaande inzamelcontainers en deze zijn dan ook, eerder dan verwacht, aan vervanging toe. Met de aanschaf van gegalvaniseerde containers wordt dit probleem in de toekomst voorkomen. Er zijn 30 containers besteld en deze levering wordt binnenkort verwacht.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

FUMO

Op het gebied van het milieu worden de gemeentelijke taken uitgevoerd door de eigen dienst en de FUMO. Het betreft vooral taken op het gebied van milieu-inrichtingen (bedrijven) en bodemtaken. In het kader van de omgevingswet vindt er op het gebied van milieu een verandering plaats van milieu-inrichtingen naar milieubelastende activiteiten. Bij deze veranderingen zullen naar alle waarschijnlijkheid meer taken worden uitgevoerd door de FUMO met daarbij mogelijk extra kosten.

Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

We willen veilige, gezonde en leefbare gemeente waarin wonen, werken en leven goed is geregeld. Voldoende woningen voor de verschillende doelgroepen, bedrijven afgestemd op de omgeving en de vraag naar producten, en een leefomgeving waar het prettig vertoeven is. Bestemmingsplannen, vergunningen, beschikbaarheid van woningen en het toezicht daarop zijn belangrijke instrumenten. Gestreefd wordt naar een goede toepassing van deze regels.

➔ Raadsagendapunten in deze activiteitengroep: 1.1 - 1.3 - 1.4 - 1.5 - 1.6 - 3.9

Wat zijn we aan het doen?

Bestemmingsplannen en vergunningen

Naast de initiatieven van burgers en bedrijven waar verzoeken tot bestemmingsplanwijzigingen worden beoordeeld zijn wij bezig met een actualisatie van het bestemmingsplan Buitengebied. Dit is in ontwerp vastgesteld in mei. Daarnaast zijn we bezig om bestemmingsplan Hollum om te zetten naar een nieuw omgevingsplan, conform de Omgevingswet. Dit gebeurt in de vorm van een pilot opzet. Na 1 januari 2024, als de Omgevingswet wordt ingevoerd, worden de bestaande bestemmingsplannen en beheersverordeningen van rechtswege omgezet in omgevingsplannen. We zijn momenteel bezig ons hierop voor te bereiden. Uiterlijk 2029 moet er één Omgevingsplan voor de gemeente Ameland worden vastgesteld.

Er is een voorbereidingsbesluit genomen voor de locatie de Kaap te Hollum. Hier zal voor oktober een nieuw bestemmingsplan door de gemeenteraad vastgesteld moeten worden. Er wordt toegezien op een goede toepassing van de bestemmingsplannen en vergunningen.

Naast dit alles zijn de eerste voorbereidingen gestart met betrekking tot de actualisatie van het beheersverordening Waddenzee en Noordzee. Actualisatie zal resulteren in een deel omgevingsplan Waddenzee en Noordzee. Dit zal in samenhang gebeuren met alle aangrenzende gemeenten aan het waddengebied.

Implementatie Omgevingswet

Naar verwachting treedt op 1 januari 2024 de Omgevingswet in werking. De verwachting is dat deze wet de nodige verandering teweeg zal brengen en dat er eerst sprake zal zijn van een leerproces. Vooruitlopend op deze wet werkt de organisatie er aan om deze overgang zo goed mogelijk in te vullen. Wij zullen voor de invoering van deze wet u regelmatig informeren en vragen om besluitvorming (raadsagendapunt 1.2).

Wij zullen de implementatie van de Omgevingswet benutten om te komen tot meer klantgerichte processen voor burger en bedrijven, in overstemming met punt 1.6 van de Raadsagenda. Hierbij willen we vroeg in het proces aandacht besteden aan beeldkwaliteit (raadsagendapunt 1.3).

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Archeologische verwachtingskaart (€ 30.000)

Wettelijk moet het archeologisch erfgoed beschermd worden, dit is nog niet overal het geval op Ameland. We zijn nu bezig met beleid waarbij we een archeologische verwachtingskaart maken. Deze kaart maakt het archeologisch erfgoed van Ameland inzichtelijk. Daarnaast is het vaak nodig een archeologisch onderzoek te overleggen bij initiatieven van burgers en bedrijven waarbij het bestemmingsplan moet worden gewijzigd. Dit is vaak een kostbare aangelegenheid. Door het opstellen van een archeologische verwachtingskaart kan een betere inschatting worden gemaakt over de noodzaak van een onderzoek. Vaak kan een onderzoek dan achterwege blijven, wat de dienstverlening verbeterd. Het opstellen van de archeologische verwachtingskaart zal doorlopen tot en met 2024. Voor het uitvoeren van de nodige onderzoeken en uitwerkingen verwachten we €30.000 nodig te hebben wat we verdelen over 2023 en 2024. Wanneer we dit inleggen financiert de provincie hetzelfde bedrag.

Omgevingsvisie

Gemeentes zijn op basis van de Omgevingswet verplicht voor 31 december 2025 een Omgevingsvisie te hebben vastgesteld. De gemeentelijke ambities, een samenhangend perspectief op ruimte, milieu, natuur en landschap, water, verkeer, vervoer, gezondheid, leefbaarheid en cultureel erfgoed worden hier integraal in behandeld.

Tweede kwartaal 2023 wordt de startnotitie en een plan van aanpak voorgelegd. Vervolgens zal de verdere uitwerking plaats vinden.

Omgevingskwaliteit

Wij brengen in beeld hoe wij op basis van de vereisten in de Omgevingswet willen omgaan met de ruimtelijke kwaliteit en welstand. Dit doen samen met de andere Friese gemeenten. Ameland wil daarbij nadrukkelijk een toevoeging van lokale kennis op dit gebied. Lokale (cultuurhistorische) aspecten komen daardoor beter in beeld.

In 2023 zal dit verder worden uitgewerkt, tot die tijd vindt de toetsing op de gebruikelijke wijze plaats. Onderzocht wordt nog hoe we hier raadsagendapunt 1.3 in mee kunnen nemen (positief sturen aan de voorkant van beeldkwaliteit van de vergunningsprocessen).

Monumenten/ beeldbepalende panden

In onze bestemmingsplannen zijn beeldbepalende gebouwen en objecten opgenomen. Doel daarbij is om bepaalde gebouwen of kenmerken daarvan in stand te laten vanuit het oogpunt van cultuurhistorie. Dit geeft niet altijd het juiste instrumentarium om tot de gewenste bescherming over te gaan. Het aanwijzen tot een gemeentelijke monument kan meer bescherming bieden. We willen in 2024 uitvoering gaan geven aan de actualisatie van de lijst met gebouwen en objecten en het uitvoeren van het vaststellen van de gemeentelijke monumenten, conform raadsagendapunt 1.4. Om dit proces c.q. project te kunnen uitvoeren is externe expertise en ondersteuning noodzakelijk. Voorstel is om het bedrag dat voor 2023 beschikbaar is gesteld door te schuiven naar 2024.

Beleidsontwikkelingen

Naast de eerdere genoemde beleidsplannen worden er nog andere initiatieven ontplooid:

- Aanpassing beleidskader personeelshuisvesting;
- Onderzoek naar ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen en daar op anticiperen dan wel tegen gaan;
- Vervolg Pilot integrale Waterveiligheid Strategie Waddeneilanden;
- Beleidsnota en welstandscriteria zonnepanelen en collectoren beschermd dorpsgezicht, rijks- en gemeentelijke monumenten, beeldbepalende en karakteristieke panden, verwacht dat in Q2 dit voorgelegd zal worden;
- Beleid VTH.

2.5 Programma 5 Economie

De volgende activiteitengroepen vallen onder het programma toerisme en economie:

- Toerisme
- Overige sectoren

Toerisme

Wat willen we bereiken?

In 2023 is het toeristische beleid 'Van Meer naar Beter' vastgesteld. In de rest van 2023 en in 2024 (en verder) zal hier uitvoering aan gegeven worden. Met de vaststelling van dat beleid komt er ook weer ruimte om andere beleidsstukken op te pakken, zoals de vervoersvisie (programma 4) en het detailhandels- en horecabeleid, die allen in lijn met de toerismevisie opgesteld zullen worden.

In lijn daarmee willen we in aansluiting op punt 6.4 van de raadsagenda voorlichting en bewustwording integreren tot één geheel.

➔ Raadsagendapunten in dit programma: 6.1 – 6.2 – 6.3 – 6.4 – 6.5

Wat zijn we aan het doen?

Uitvoering toerisme (€ 24.000)

Het toeristische beleid vraagt in de uitvoering om veel werk, dat niet allemaal en zeker niet allemaal tegelijk kan. We maken prioriteiten binnen de bestaande capaciteit om zo stap voor stap van meer naar beter te gaan. Wat hoog op de prioriteitenlijst staat, is de herziening van de samenwerkingsvorm met de VVV Ameland. Voor 2023 is de huidige samenwerkingsvorm nog met één jaar verlengd; het streven is om voor 2024 de nieuwe samenwerkingsvorm rond te hebben. Uitgangspunt is daarbij het door een extern bureau opgestelde advies en het vastgestelde toeristische beleid. We streven op basis van dat laatste naar een integrale benadering van marketing, promotie, gastheerschap, voorlichting en bewustwording en zien daarbij de VVV als ideale partner om die benadering uit te voeren. We willen dan ook de gesprekken over de herziening van de samenwerkingsvorm gebruiken om te kijken of we het hier eens over kunnen worden.

De beleidsmedewerker Toerisme wordt dit jaar tijdelijk bijgestaan door externe inhuur om enerzijds ingewerkt te worden op dit beleidsterrein en anderzijds de capaciteit kortdurend te verhogen. Om die investering te dekken wordt € 24.000 gevraagd.

Subsidie Toeristische Jeugdgroepen

De subsidie voor toeristische jeugdgroepen is sinds 2023 als structurele post van € 50.000 opgenomen in de begroting. Groepen weten die subsidie goed te vinden; voor 2022 is er voor € 58.853 aangevraagd. Gelet op het feit dat 2022 deels nog een coronajaar was en de ontwikkeling van het tarief toeristenbelasting, wordt voor 2023 en 2024 een hoger bedrag verwacht. Daarom dient het bedrag te worden verhoogd tot € 87.500 in 2023 en € 105.000 vanaf 2024.

Omdat de verwachting is dat de afgelopen coronajaren niet representatief waren, is de eerder geplande evaluatie van de subsidie uitgesteld tot eind 2023.

Sectorenoverleg Toerisme

Deze overlegstructuur komt tweemaal per jaar samen, voor en na het hoogseizoen, met als doel het delen van algemene ontwikkelingen en praktische afstemming rondom toerisme op Ameland. Dit wordt door gemeente en sector ervaren als een waardevol overleg.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Detailhandels- en horecabeleid

Dit beleid is in conceptversie in 2022 verschenen, maar de afronding daarvan is bewust uitgesteld in afwachting van het toeristische beleid om zodoende het detailhandels- en horecabeleid eventueel nog in lijn met het toeristische beleid te kunnen brengen. De planning is om het detailhandels- en horecabeleid het komende jaar nog eens kritisch tegen het licht te houden en te kijken of er, ook met het oog op de uitvoerbaarheid, behoefte is aan wijzigingen of aanvullingen. Zo zouden er bijvoorbeeld beleidsregels opgesteld kunnen worden, zodat vooraf duidelijk is hoe het gemeentebestuur omgaat met beslisruimte.

Monitoring toerismestromen

Monitoring van drukte is een onderdeel van de toerismevisie (Kans 8) en sluit aan bij een motie uit de Gemeenteraad van 20 september 2021, die oproept om bestaande data inzichtelijk te maken. Monitoring objectiveert drukte en is daarmee een goede aanvulling op de beleefde drukte. Tevens kan het een belangrijke rol spelen in de evaluatie van maatregelen om drukte tegen te gaan. Op dit moment zijn er cijfers van Wagenborg en het gastenonderzoek, net als data van enkele meetpunten op www.telraam.net die real time het aantal verkeersbewegingen meten. Links naar deze data hebben we samen met enige uitleg gepubliceerd op de gemeentelijke website. De wens voor de lange termijn is om het gesprek met Wagenborg aan te gaan om te kijken of het mogelijk is om hun data in kleinere tijdseenheden (bv. maand of dag) en op een visuele en publieksvriendelijke manier weer te geven.

Evenementenbeleid

Er is al enige tijd behoefte aan de update van het evenementenbeleid, dat meer dan tien jaar oud is. Daarmee is gewacht tot het afronden van het toeristische beleid. Nu dat klaar is, willen we werk maken het evenementenbeleid en die in lijn brengen met de uitgangspunten rondom draagkracht en draagvlak uit het toeristische beleid. We onderzoeken of de basis van het huidige evenementenbeleid nog voldoet. Het beleid wordt aangepast aan de huidige regelgeving en de aanbevelingen van de rekenkamercommissie.

Overige sectoren

Wat willen we bereiken?

Actief met de sector in gesprek zijn en ontwikkelafspraken maken.

→ Raadsagendapunt in dit programma: 6.5 – 6.6

Wat zijn we aan het doen?

Overleg Landbouwsector

Gemeente Ameland sluit aan en is betrokken bij overleggen met de landbouw vereniging (LTO) en provincie Fryslân over onder meer de stikstofproblematiek en ganzenaanpak. Insteek daarbij is duurzame ontwikkelafspraken te maken met behoud van de sector. Deelname in deze gesprekken draagt positief bij aan raadsagendapunt 6.6.

Fries Programma Landelijk Gebied

In het Fries Programma Landelijk Gebied, afgekort FPLG, werkt Fryslân aan de toekomst van het Friese landelijke gebied. Het FPLG is de Friese invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. In dit gebiedsprogramma wordt omschreven hoe we in de toekomst om moeten gaan met stikstof, natuur, water & bodem, klimaat en een vitaal platteland. Het gebiedsprogramma moet door de provincie Fryslân in een eerste versie op 1 juli 2023 aangeleverd worden bij het Rijk. De gemeente Ameland is aangesloten bij het overleg met Friese gemeenten waar het proces en de voortgang van de totstandkoming van het FPLG besproken wordt.

2.6 Programma 6 Duurzaamheid

De volgende activiteitengroep valt onder het programma Duurzame ontwikkeling:

- Energietransitie

Energietransitie

Wat willen we bereiken?

De gemeenteraad heeft in juni 2019 bekrachtigd dat Ameland koploper wil zijn in de energietransitie, dat wil zeggen: vijftien jaar eerder dan de rest van Nederland voldoen aan de landelijke doelstellingen voor reductie van de CO₂-uitstoot. Ameland wil dus in 2035 de energietransitie afronden, conform raadsagendapunt 3.1. Hierbij zullen alle punten welke onder '3' vallen uit de raadsagenda gekoppeld worden. Om te beginnen willen we een nieuwe visie duurzaamheid opstellen. De visie wordt iets breder opgezet omdat we meer doen dan alleen energietransitie waarbij er ook aandacht is voor circulariteit. Echter ligt de focus van de visie op energietransitie.

Om de energietransitie te bereiken heeft Ameland met de partners van het convenant Duurzaam Ameland een programma ontwikkeld waarin duidelijk wordt welke stappen gezet moeten worden, dit betreft raadsagendapunt 3.5. Twee sporen zijn hierbij van belang. Enerzijds het technisch-economische spoor (welke concrete projecten en plannen zijn ontwikkeld en wat is er nog nodig?) en anderzijds het sociaal-maatschappelijke spoor (hoe worden de Amelanders maximaal betrokken bij alle activiteiten?).

Ameland werkt op verschillende speelvelden aan de energietransitie, waarmee we ingegaan op raadsagendapunt 3.2: via verbeteringen bij en met de inwoners en gelijktijdig ook via grote projecten voor het gehele eiland. Daarbij werken we veel en intensief met partijen samen. Het doel is een integraal, betaalbaar, toekomstbestendig en slim energiesysteem voor Ameland.

Een andere koppeling met raadsagenda 2022-2026 wordt gemaakt op het gebied van de gemeentelijke gebouwen, dit valt zowel onder raadsagendapunt 3.3 als 7.6. De provincie heeft het project KlimOp opgezet, welke het mogelijk maakt om per gebouw een advies op maat te laten maken. Dit omvat een inventarisatie van de te nemen maatregelen, de financiering en eventuele subsidies. Deze adviezen worden in 2023 afgerond, waarna het gemeentebestuur kan besluiten over de mate en snelheid van de verduurzaming van het gemeentelijke vastgoed.

Naast de energiebesparing zullen we ook zuiniger om moeten gaan met ons (drink)water, zoals benoemd in punt 3.7 van de raadsagenda. Het ideaalbeeld is om zelfvoorzienend te kunnen worden op het gebied van water. Of dit mogelijk is en tegen welke prijs, zal uitgewerkt moeten worden. In 2024 of 2025 wordt hierover een notitie opgesteld.

- ➔ **Raadsagendapunten binnen deze activiteitengroep: 3.1 – 3.2 – 3.3 – 3.4 – 3.5 – 3.6 – 3.7 – 3.8 – 3.9 - 7.6**

Wat zijn we aan het doen?

Verduurzaming gebouwde omgeving

Gemeenten zijn in het Klimaatakkoord verantwoordelijk gemaakt voor een aantal stappen in de energietransitie en staan met name voor de gebouwde omgeving aan de lat. De gemeenteraad van Ameland heeft in de Kadernota 2022 € 60.000 beschikbaar gesteld voor het onderzoeken van een route voor met name de warmteoplossingen voor de gebouwde omgeving op Ameland.

Begin 2023 is een intentieovereenkomst getekend met Ghiocel (onderneming die geothermie projecten ontwikkelt en realiseert) en met Firan (onderneming die warmtenetten ontwikkelt en realiseert) om te onderzoeken of (diepe) geothermie in combinatie met warmtenetten een wenselijke en haalbare optie voor Ameland is.

In januari en februari mochten we bij de vier dorpsbelangen de aftrap geven van de warmtetransitie campagne “Ameland slim verwarmd”. Vervolgens zijn we in maart in alle vier de dorpen in gesprek gegaan met de inwoners. We verwachten dit najaar met de antwoorden op de gestelde vragen naar de bewoners terug te gaan om vervolgens richting besluitvormingsproces rond de zomer van 2024 te werken. Uiteindelijk neemt de gemeenteraad een besluit over de route van de warmtetransitie op Ameland.

De gemaakte opmerkingen en gestelde vragen in de bijeenkomsten met onze inwoners worden nu verder uitgewerkt en onderzocht. Voor onderdelen zal externe expertise ingehuurd moeten worden. Dekking voor de externe inhuur komt uit de SPUK (€ 177.000), waarbij het bedrag van € 60.000 wat vorig jaar gevraagd is uit de begroting van 2023 kan komen te vervallen. Wat we aanvullend met het bedrag uit de SPUK willen doen staat onder het kopje ‘ontwikkelingen duurzame energie’.

Verkenning opzetten energiedienstbedrijf

Voor het onderzoeken van het opzetten van een energiedienstenbedrijf heeft de gemeenteraad vorig jaar € 35.000 beschikbaar gesteld. Dit zelfde onderzoek maakt ook deel uit van de gehonoreerde Regiodeal Waddeneilanden. Hierdoor stellen wij voor om het inmiddels beschikbaar gestelde bedrag voor dit onderzoek te laten vervallen.

Stimuleringslening en subsidies verduurzamen

Eén van de ambities in de Amelandse Transitievisie Warmte is dat alle inwoners mee moeten kunnen doen aan het verduurzamen en uiteindelijk aardgasvrij maken van de gemeente. De warmtetransitie vergt van veel gebouweigenaren een forse investering, die niet iedereen direct kan betalen. De gemeente heeft een stimuleringsregeling in het leven geroepen in de vorm van leningen via SVn. Deze regeling helpt particulieren om hun woning toekomstbestendig te verduurzamen.

Voor onze bewoners is in 2022 een provinciale subsidiemaatregel voor kleine energiebesparende maatregelen opengesteld. Deze subsidie loopt door tot eind dit jaar of stopt zodra het budget op is. Daarnaast voorzien we vanuit de gemeente onze inwoners en bedrijven desgevraagd van kosteloos, onafhankelijk en deskundig advies. Van dit maatwerkadvies wordt goed gebruik gemaakt en dit stijgt nog elk jaar.

Energierotonde Ballumerbocht

Enkele jaren geleden is Ameland begonnen met het ontwikkelen van een toekomstbestendig energiesysteem voor het eiland. Deze ‘Energierotonde’ in de Ballumerbocht bestaat uit verschillende technieken van opwek, opslag en omzetting van energie. Voor de coördinatie van deze projecten is sinds de zomer van 2019 een programmamanager aangesteld die van de genoemde projecten ook de businesscases, risico’s en financiering opstelt en bewaakt. Op basis hiervan gaat het gemeentebestuur over tot het al dan niet realiseren van de projecten.

Zonnepark met energieopslag

De AEC, Wetterskip Fryslân en gemeente Ameland hebben in 2022 Energiepark Ballumerbocht BV opgericht. Er heeft een aanbesteding in de vorm van een bouwteamconstructie plaatsgevonden. EQUANS, voorheen Engie Services, gaat samen met de partners in Energiepark Ballumerbocht BV het zonnepark met batterij realiseren. Voor de ontwikkeling en realisatie heeft de gemeenteraad een krediet van € 45.000 beschikbaar gesteld en € 100.000 voor aankoop aandelen in de op te richten BV. De omgevingsvergunning is verleend. We verwachten dat de start van de bouw begin 2024 plaatsvindt.

Brandstofcel

In het kader van het Interreg-project H2Watt is er in december 2022/januari 2023 een brandstofcel op Ameland getest. De brandstofcel zet waterstof om in elektriciteit en warmte. Tijdens deze periode is het testprogramma op basis van cijfers van Ameland (opwek en verbruik) geladen. De conclusie is dat waterstof kan zorgen voor het opvangen van piekbelasting in het elektriciteitsnetwerk. De test kan dan ook als geslaagd beschouwd worden. Onderzocht wordt of een dergelijke brandstofcel op Ameland ingezet kan worden.

Electrolyser

Onderdeel van de energierotonde is het plaatsen van een elektrolyser. Een elektrolyser zet elektriciteit om in waterstof. Een bedrijf heeft aangeboden om na de zomer een elektrolyser een aantal maanden op Ameland te testen. Daarvoor zijn we de voorbereidende werkzaamheden aan het verkennen (afzet waterstof, locatie, veiligheidscriteria, vergunningen).

Snellader

Bij het bouwen van het nieuwe zonnepark houden we rekening met het aansluiten van een (snel)laadstation. Voor zwaardere voertuigen kan blijken dat een zwaarder laadstation nodig is. We onderzoeken of dit aan de orde is en kijken daarnaast of het laadstation open te stellen is als openbaar snellaadstation.

Versnellen verduurzamen gebouwen

Ameland wil versnellen met de verduurzaming van 'private' gebouwen (zowel woningen, bedrijfslocaties als recreatiewoningen), dat blijkt ook uit de raadsagenda (punt 3.2). Daarvoor is een budget van € 50.000 beschikbaar. We zullen hiervoor een "Quick-Win programma verduurzaming" ontwikkelen met de bedoeling om vastgoedeigenaren te stimuleren en te ondersteunen. Dit naast alle inspanningen die de gemeente hiervoor al levert, zoals het verzorgen van informatie over het belang van isolatie, de adviezen uit het gemeentelijk duurzaamheidsloket en de inzet van duurzaamheidsleningen. Dit programma zal voor een deel bestaan uit extra communicatie vanuit meerdere kanalen (website, info en ook de sociale media) die meer op specifieke doelgroepen gericht zal zijn. Daarnaast zullen mogelijk specifieke nieuwe activiteiten of extra adviescapaciteit voor het bestrijden van energiearmoede gewenst zijn. We verwachten de helft van het budget in 2023 te besteden en de andere helft in 2024.

Update duurzaamheidsambitie

Gezien de vele ontwikkelingen in de energietransitie en de toenemende mate waarin we zowel extern (inwoners, bedrijven, eigenaren recreatiewoningen) als intern (andere vakgebieden) moeten meenemen en adviseren, is een update van onze duurzaamheidsambitie van 2019 gewenst. We verwachten dit na de zomer aan de gemeenteraad aan te kunnen bieden.

Wat willen we aanvullend doen?

Beschikbare budgetten voor ontwikkelingen duurzame energie

Voor alle ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie stelt de rijksoverheid grote budgetten per gemeente beschikbaar. Deze middelen zetten we optimaal in voor de projecten die we al van plan waren te gaan doen en nog willen doen. De rijks gelden die specifiek voor bepaalde doelen ingezet moeten worden (bijvoorbeeld energiearmoede, isolatieaanpak en inhuur personeel), gaan we daarvoor benutten. Daarnaast zal naar verwachting ook het Programma Waddeneilanden vanaf 2024 in uitvoering zijn. Hier is ook budget aanwezig vanuit de themalijn duurzame energie. We gaan dus veel doen op verschillende terreinen en met verschillende doelgroepen in de energietransitie. Daar is vooral menskracht voor nodig.

De rijksoverheid heeft in 2023, 2024 en 2025 ongeveer € 170.000 per jaar voor Ameland beschikbaar gesteld, waardoor er in deze kadernota geen bedrag voor 2024 wordt gevraagd. Met het beschikbaar gestelde bedrag willen we onder andere externe deskundigen inhuren. Hierbij denken we aan inhuur van een strategisch communicatieadviseur, projectleider warmtetransitie en één of twee trainees voor communicatie en technische- en operationele zaken. Echter zal het lastig worden om voldoende goed gekwalificeerde mensen in te huren de komende jaren doordat de vraag naar deze deskundigen groot is.

2.7 Programma 7 Volkshuisvesting

De volgende activiteitengroep valt onder het programma Volkshuisvesting:

- Gemeentelijk Woningbedrijf Ameland

Gemeentelijk Woningbedrijf Ameland

Wat willen we bereiken?

In 2021 en 2022 zijn 43 woningen toegevoegd aan het woonbestand van het Gemeentelijk Woonbedrijf Ameland (GWA). Daarnaast is de Huisvestingsverordening Gemeente Ameland 2019 en huurbeleid van het GWA aangepast om woningzoekenden met een langdurig maatschappelijke binding dezelfde voorrang te verlenen als woningzoekenden met een economische binding. Dit heeft een grote impact gehad op de (sociale) huursector en de gemiddelde wachttijd is in 2022 1.5 jaar. Het is nu tijd om te monitoren wat de huidige en toekomstige woonvragen zijn op Ameland. De raadsagenda bekrachtigt dit en stuurt op een evaluatie, een strategische inventarisatie op de verwachte woonvraag per doelgroep en permanente aandacht voor de bescherming en regulering van de woningmarkt.

➔ Raadsagendapunten in dit programma: 2.1 – 2.2 – 2.3

Wat zijn we aan het doen?

Woonvisie

De woonvisie Ameland “Investeren in vitale dorpen” is in 2017 vastgesteld. Veel van deze visie is in praktijk gebracht door de opstart van bouwprojecten en meerdere beleidsoptimalisaties. Hiermee zijn oplossingen geboden voor groepen die zonder hulp van de gemeente Ameland niet of onvoldoende hun weg konden vinden op de woningmarkt. Deze oplossingen hebben richting gegeven aan de strategische keuzes van de gemeente Ameland en het GWA. In het tweede kwartaal van 2023 starten we het proces van het opstellen voor nieuwe Woonvisie op. Dit om te evalueren welke effecten de afgelopen bouwstroom heeft gehad op de woningmarkt en wat de verwachte woonvraag per doelgroep is.

Verduurzaming monumentale panden GWA

In 2019 is het enkelbladig glas van een monumentale huurwoning van GWA als pilot vervangen door isolerend monumentenglas. De huurders van de woning zijn erg tevreden gezien het wooncomfort is verhoogd en het jaarlijkse gasverbruik is gedaald. Daarnaast komt er minder condens met het houtwerk in aanraking waardoor de aantasting van het hout meer wordt voorkomen. De overige 5 monumentale panden van het GWA worden in het tweede kwartaal van 2023 voorzien van isolerend monumentenglas.

Huurdersorganisatie

Uit de Visitatie van Raeflex is de vraag naar voren gekomen of een meer inhoudelijke en minder formele vorm van huurdersparticipatie beter past bij het GWA. Door een nieuwsbrief eilandbreed te versturen en een jaarlijkse huurdersavond te organiseren kan het GWA informatie geven en vragen beantwoorden van zowel woningzoekenden, huurders als overige bewoners van Ameland.

Pilot CV-ketels vervangen met hybride ketels

Vanaf 2026 is het wettelijk verboden om een nieuwe conventionele CV ketel aan te schaffen. Het GWA is samen met team Duurzaamheid gestart met een pilot uitvoeren om bij meerdere woningen te onderzoeken welke duurzame installaties nog meer mogelijk zijn naast een hybride ketel. Wanneer de pilot is afgerond zal het GWA de wettelijke verplichting eerder aangaan.

Pilot flexwoningen

De voorbereidingen voor de pilot flexwoningen zijn rond en gereed voor vaststelling. Het streven is om dit jaar het vergunningsverlening traject op te starten, eventueel in combinatie met andere projecten.

Personeelshuisvesting

Primair ligt de verantwoordelijkheid voor realisatie van huisvesting voor personeel bij de werkgevers en stelt de gemeente de ruimtelijke kaders. Echter wanneer de gemeente niet actief stuurt, meedenkt of faciliteert wordt het probleem niet adequaat opgelost en zullen ongewenste situaties zich blijven voordoen. De focus is eerst gelegd op de korte termijn. De conclusie voor de langere termijn blijft dat er een structureel tekort blijft aan huisvesting voor met name seizoens-personeel en medewerkers die langer, maar niet permanent, op het eiland verblijven. Meerdere factoren spelen hierbij een rol waaronder twee factoren die een directe relatie hebben met gemeentelijk beleid:

- Het aankopen van woningen voor personeel is niet meer mogelijk;
- Situaties die strijdig zijn en niet vergunbaar zullen afhankelijk van de situatie direct of met een redelijke overgangstermijn moeten worden beëindigd.

In het eerste kwartaal van 2023 is een presentatie gegeven aan uw raad over personeelshuisvesting. U heeft aangegeven dit onderwerp nogmaals te willen bespreken. Dit zal in het tweede kwartaal van 2023 plaatsvinden. De elementen uit deze bespreking zullen als input dienen voor het op te stellen beleid dat naar verwachting nog in 2023 zal worden opgesteld.

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Meerjarenonderhoudsplan (€ 50.000)

Het huidige meerjarenonderhoudsplan (MJOP) heeft een looptijd van 2017 t/m 2025. Hierin zijn de 43 woningen die in 2021 en 2022 zijn gebouwd niet in meegenomen. Om alle woningen van het GWA de komende jaren op de juiste manier te kunnen onderhouden dient in kaart te worden gebracht welke onderhoudswerkzaamheden in welke periode dienen te worden uitgevoerd met daarbij een kostenraming. De kosten kunnen vervolgens worden opgenomen in de gemeentelijke begroting. Hiervoor is een budget nodig van € 50.000.

Doorvertaling woonvisie naar Strategisch Voorraad Beleid/complexbeheerplan (€ 24.000)

De geplande update van de Woonvisie 2017 gaat richting geven aan de strategische keuzes die gemeente Ameland en het GWA willen maken. Vanuit de woonvisie zal de verwachte woonvraag per doelgroep naar voren komen. In een strategisch voorraad beleid/complex beheerplan zal gekeken worden of de bestaande GWA woningen aan deze woonvragen voldoen. Daarnaast zullen de duurzaamheidsambities van de gemeente Ameland worden meegenomen en zal een prognose gemaakt worden. Hiervoor is een budget nodig van € 24.000 voor 2024.

Onderzoek vuurtorenwachterswoningen

Door het verfsysteem wat op de gevel van de vuurtorenwachterswoningen zit wordt (leef)vocht vastgehouden in de constructie. Dit zal alleen maar verder toenemen. Bij behoud van de woningen zullen we in de toekomst voor een grotere kostenpost komen te staan om de woningen weer in goede conditie te brengen. Zodra er een plan is komen we hiermee bij u terug.

2.8 Overhead

Algemeen

Op grond van artikel 8 BBV wordt in begroting en jaarrekening een apart overzicht opgenomen van de kosten van overhead. In de programma's worden alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan activiteiten, gericht op de externe klant, bij het betreffende taakveld worden geregistreerd.

Onder overhead worden alle kosten verstaan die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten worden verantwoord op het overzicht "Overhead", via voorgeschreven taakveld 0.4 Overhead.

In de notitie Overhead van de Commissie BBV wordt nader toegelicht welke kosten tot overhead behoren. In ieder geval gaat het om de kosten van leidinggevenden aan het primaire proces, financiën, personeel en organisatie, juridische zaken, automatisering, facilitaire zaken, huisvesting en archief.

In de jaarlijkse begrotingen en jaarrekeningen van gemeente Ameland wordt een tabel opgenomen waarin de kosten van overhead en toerekenmethodiek worden uiteengezet. Het overheadpercentage blijkt te schommelen rond de 22%.

Wat zijn we aan het doen?

Bestuursondersteuning college

De uitdaging voor de toekomst is om goed te blijven presteren in uitdagende tijden en te investeren in nieuwe manieren van werken en organiseren. Door de vele ambities, nieuwe en veranderende taken, zoals de omgevingswet en ontwikkelingen op het gebied van dienstverlening en digitalisering en door de veranderende samenleving, moet geïnvesteerd worden in de gemeentelijke organisatie om alle producten en diensten te kunnen leveren. Het gaat dan om extra taken door uitbreiding van areaal en ambities die vanuit de raadsagenda en nieuw beleid ontstaan.

De verdere digitalisering, zaakgericht werken, thuiswerken e.d. vraagt om kennis en capaciteit. Ondanks dat we veel samen doen met en/of hebben belegd bij de gemeente Leeuwarden blijft interne kennis en beheer altijd nodig. In de afgelopen jaren zijn we met de beschikbare middelen in staat geweest de benodigde kennis en vaardigheden in de organisatie te borgen.

De gemeente Ameland wil een volwaardige en zelfstandige gemeente zijn. Nu en in de toekomst hebben we voldoende en goed gekwalificeerd personeel nodig. We willen ons profileren op de arbeidsmarkt en we willen het personeel goed toerusten door hen te stimuleren zich permanent te blijven ontwikkelen. We leggen de verbinding met de Burgemeester Walda Scholengemeenschap, bij bijeenkomsten voor leerlingen in het kader van studiekeuze en oriëntatie op beroep. Zo is de gemeente in 2023 opnieuw aanwezig geweest op de bedrijvenmarkt van de BWS. Daarnaast brengen regelmatig leerlingen van de BWS hun maatschappelijke stage door binnen de gemeentelijke organisatie.

Opleiding en ontwikkeling is een belangrijk onderdeel van het beleid in het kader van Personeel & Organisatie. De leidinggevenden stimuleren en faciliteren opleiding en ontwikkeling in de meest brede zin van het woord. Zowel op organisatie-, cluster- als op individueel niveau worden ieder jaar diverse ontwikkelingsactiviteiten aangeboden en gevolgd. Gemiddeld investeren gemeenten 1,6% van de loonsom, € 1.050 per fte. De gemeenteraad van Ameland heeft dit recent verhoogd naar 2% van de totale loonsom. Voor 2023 staan naast allerlei individuele ontwikkelingsactiviteiten onder andere opleidingsactiviteiten voor de leden van het managementteam de coördinatoren en voor het toekomstig coördinerend team in de buitendienst op het programma.

Op deze wijze blijven we investeren in de organisatie, zodat deze toegerust blijft op toekomstige uitdagingen. Daarmee zal onze organisatie ook in de toekomst een groot deel van het gemeentelijk takenpakket kunnen blijven uitvoeren. Daarnaast zullen wij, indien dat een duidelijke meerwaarde heeft en/of een gemeenschappelijk doel dient, de samenwerking met de andere eilanden blijven zoeken. Als deze twee benaderingen, bijvoorbeeld vanwege de beperkte schaal, niet voldoende perspectief bieden om een taakgebied adequaat uit te voeren, zullen wij de samenwerking met een grote gemeente aan de vaste wal zoeken (zoals nu al is geëffectueerd met de gemeente Leeuwarden op het gebied van ICT).

De huidige formatie voor 2023, op basis van de salarisstaat, is 89 fte (inclusief 2fte Sociale Werkvoorziening). Niet alle formatie is feitelijk ingevuld vanwege enkele openstaande vacatures. Deze proberen we snel in te vullen, zo zijn er in 2023 reeds 12 vacatures vervuld. Ook op Ameland lukt het niet altijd meer vacatures gelijk via een eerste werving- en selectieprocedure in te vullen. De krapte op de arbeidsmarkt is ook voor onze gemeente merkbaar. In die gevallen waarin het moeilijk is, proberen we creatief te zijn en wordt onze arbeidsmarktcommunicatie bij specialistische vacatures uitgebreid met recruitmentmarketing.

Wanneer het invullen van vacatures in eerste aanleg ondanks alle inspanningen niet mogelijk blijkt, dan wordt hiervoor indien noodzakelijk tijdelijk personeel ingehuurd. Zo nodig huren wij bij langdurige ziekte eveneens tijdelijk personeel in om noodzakelijke werkzaamheden uit te kunnen blijven voeren. Ten slotte huren wij externe deskundigen in wanneer specialistische kennis in onze organisatie niet aanwezig is.

De afgelopen periode hebben we deelgenomen aan een regionaal aanbestedingsproces voor een nieuw E-Hrm pakket. Het aanbesteding- en implementatieproces is succesvol verlopen. We beschikken over een integraal systeem. De kwaliteit van de personeels- en de salarisadministratie is verhoogd en we leveren een belangrijke bijdrage aan de noodzakelijke digitalisering. De kwetsbaarheid is verminderd omdat we nog maar één pakket gebruiken en de continuïteit is gewaarborgd omdat we samenwerken in de regio. De komende periode besteden we aandacht aan de doorontwikkeling van het systeem. We hopen in samenwerking met de partners de komende periode de gesprekkencyclus, tijdschrijven en het bijhouden van diploma's en certificaten te integreren, waardoor een aantal andere applicaties kunnen worden opgezegd.

In 2022 is er een risico- inventarisatie en – evaluatie (RI en E) uitgevoerd binnen de gemeentelijke organisatie. Met deze RI en E is inzichtelijk gemaakt waar de knelpunten zich binnen de organisatie bevinden als het gaat om de veiligheid en het welzijn van onze medewerkers. Naar aanleiding van deze RI en E is een plan van aanpak op- en vastgesteld. Dit plan wordt vanaf 2023 ten uitvoer gebracht zodat de veiligheid en het welzijn van de medewerkers verder wordt verbeterd.

In de loop van 2023 starten we met een medewerker tevredenheidsonderzoek. Het doel daarbij is om niet alleen informatie te halen over tevredenheid, maar vooral ook om de dialoog aan te gaan met medewerkers en clusters om te kijken hoe dit proces bij kan dragen aan het verbeteren van de organisatie.

Voor wat betreft het berekenen van de loonsom die wordt opgenomen in de meerjarenbegroting 2024 – 2027 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Het Cao akkoord van 2023 en de daaruit gewijzigde salarisbedragen zijn meegenomen in de berekening;
2. er wordt gerekend met de maximale schaalsalarissen, maar zonder garanties;
3. in de meerjarenbegroting wordt rekening gehouden met een loonsomstijging van 3% in 2024 en 1.5% in de jaren daarna.

Automatisering

Met een aantal Friese gemeenten wordt in de centrumregeling Shared Service Centrum (SSC) samengewerkt. Dat betekent dat de gemeente Leeuwarden voor ons de ICT-voorzieningen realiseert. Als gemeente nemen we via ambtelijke werkgroepen deel aan de beleidsvorming van het SSC en werken we gezamenlijk aan het uitvoeren van ICT-projecten. Zo is de digitale werkomgeving omgebouwd naar een plaats onafhankelijke (samen)werkplek en is in 2022 een nieuw social intranet en website voor alle eilanden en waddenkantoor gerealiseerd. In 2023 worden de nieuwe digitale eisen vanuit bijvoorbeeld de Wet Open Overheid en de nieuwe Omgevingswet gezamenlijk opgepakt. Dit betekent onder andere dat in de begroting en jaarrekening verplichte paragrafen over dit onderwerp moeten worden opgenomen. Verder is in 2023 in regioverband het telefonieplatform aanbesteed en vervangen.

Kosten ICT-voorzieningen (€ 29.500 structureel)

Door investeringen in nieuwe ICT-voorzieningen, een stijging in de werkplektarieven en een verdere toename van het aantal devices en accounts zien we dat de kosten de afgelopen jaren stijgen. Door de steeds strenger wordende eisen van de overheid op gebied van informatiebeveiliging zullen de ICT-kosten de komende jaren nog verder stijgen.

In de begroting is voor ICT-kosten een bedrag van € 590.000,- opgenomen, dit bedrag betalen we aan SSC (Shared Service Centrum) Leeuwarden. Vanaf 2024 zal dit bedrag worden verhoogd met € 29.500 (5% van € 590.000).

Wat willen we aanvullend gaan doen?

Informatiebeveiliging ICT (€ 20.000 structureel)

Voor de jaren vanaf 2024 wordt € 20.000 structureel gevraagd voor extra kosten van informatiebeveiliging, dit betalen we aan SSC Leeuwarden. Voor het bedrag zullen extra uren voor de Chief Information Officer en de Functionaris Gegevensbescherming worden gerealiseerd.

Papierloos werken (€ 30.000)

Onze organisatie wil aansluiten bij de wereld om ons heen. Dit betekent een voortzetting van de digitalisering binnen de organisatie en groei naar een papierloze organisatie. Rekening houdend met mogelijke besparingen is het nodig om hiervoor de komende drie jaar € 10.000,- te ramen. Voor dit bedrag wordt een bedrijf ingehuurd om te ondersteunen bij het archiveren van het overbodige 'papier'. Onder structurele besparingen van nu valt het verminderen van copiers. Daarnaast is het streven op termijn structureel besparingen te realiseren op de uitgifte van de gemeente Info en de afvalkalender.

Vernieuwd werkplekconcept (€ 180.000)

Om aan te sluiten bij de veranderende werkplekeisen is in 2023 is het nieuwe werkplekconcept vastgesteld. Dit plan gaat uit van een Arbotechnische (flex) werkplek voor iedereen, voldoende hybride vergadermogelijkheden en concentratieplekken en een huiselijke kantine. In 2023 is hiervoor een plan van aanpak opgesteld. Voorstel is om een budget hiervoor te ramen verdeeld over twee jaren. Voor 2024 wordt € 90.000 gevraagd en voor 2025 ook € 90.000. Dit bedrag wordt ingezet voor vernieuwing van het kantoormeubilair en aanpassing kantooruimtes.

Accommodatiebeleid (€ 96.000)

De gemeente heeft als doel per gemeentelijk gebouw een plan voor de energietransitie te hebben. Daarnaast is in de raadsagenda bij punt 7.6 vastgelegd dat er een strategisch plan moet worden ontwikkeld. Het is belangrijk om het maatschappelijke nut en de noodzaak van de gemeentelijke gebouwen nu en in de toekomst te overwegen en inzichtelijk te maken welke investeringen nodig zijn voor verduurzaming en onderhoud/renovatie. Daarom zijn we begonnen met het opstellen van een strategisch plan van alle gebouwen waar de gemeente eigenaar van is. De financiële basis is

helder en de benodigde investeringen zijn bepaald om de strategie te realiseren. De dekking voor 2023 voor externe inhuur is via de begroting aanwezig. Voor 2024 en 2025 wordt per jaar een bedrag van € 48.000 gevraagd.

Kunstcollectie gemeente Ameland (€ 10.000 + € 25.000)

Op het gemeentehuis van Ameland hangen verschillende schilderijen en daarnaast zijn schilderijen opgeslagen in de kelder. Ook heeft de gemeente een aantal schilderijen in bruikleen. Deze kunstwerken zijn in kaart gebracht, getaxeerd en verzekerd. Echter worden de schilderijen niet goed onderhouden en voldoet de opslagruimte niet aan specifieke eisen, zoals klimaatbeheersing, waardoor de schilderijen langzaam "vergaan".

Om deze redenen is het belangrijk om:

- de waarde van de schilderijen voor de gemeente en Ameland in kaart te brengen;
- te bepalen welke kunstwerken wel/niet onderhoud nodig hebben;
- de schilderijen in goede omstandigheden te bewaren.

Om dit te realiseren stellen wij voor om in 2023 € 10.000,- beschikbaar te stellen voor het opstellen van een beheersplan voor de kunstcollectie van de gemeente Ameland en in eerste instantie in 2024 € 25.000,- uit te trekken voor het noodzakelijke onderhoud aan verschillende schilderijen die in slechte staat verkeren.

Herinrichting terrein Buitendienst (€ 1.500.000)

Het college is voornemens om de gemeentelijke terreinen gelegen in de Ballumerbocht opnieuw in te richten. Daarnaast zijn we er achter gekomen dat we op het terrein niet volledig voldoen aan de wet- en regelgeving. Om de buitendienst effectief operationeel te houden wordt de dienstverlening beschouwd en de daarbij benodigde vergunningen geactualiseerd. Voor de herinrichting van het terrein is een offerte opgevraagd. Bij deze offerte is onderscheid gemaakt tussen werkzaamheden die op een later moment uitgevoerd kunnen worden en noodzakelijke werkzaamheden.

Het vervangen van gebouw gebonden installaties en investeringen van het bouwkundig onderhoud zijn investeringen die later opgepakt kunnen worden. De investering hiervoor laten we bij deze kadernota buiten beschouwing. De investering van het bouwkundig onderhoud betreft onder andere het verduurzamen van de gebouwen op het terrein. Dit wordt opgepakt met het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) wat onderdeel is van het accommodatiebeleid.

Met de investering die gevraagd wordt voor deze Kadernota pakken we de noodzakelijke werkzaamheden op. Daaronder vallen de volgende aanpassingen: werkzaamheden om te voldoen aan de wet- en regelgeving, investering van het terreinonderhoud en het verbeteren van de inritsituatie voor een veiligere en betere uitstraling. In totaal vragen we een bedrag van € 1.500.000,00; dit is een raming inclusief een gedeelte onvoorziene kosten en de directievoering van het project. Voor de start van de uitvoering volgt een raadsvoorstel.

Cluster Fysieke Leefomgeving: uitbreiding 1 fte (omgevingswet en bedrijvencontactfunctie)

Bedrijven en ondernemers spelen een belangrijke rol in de lokale economie en het toerisme. Daarom zijn goede relaties met ondernemers en dienstverlening aan bedrijven voor de gemeente van groot belang. Zowel bij ondernemers als de gemeente leeft al enige tijd de wens om op dit vlak te werken aan verbetering. We denken dat persoonlijk contact hierin een verschil kan maken, net zoals de dorpscoördinatoren dat doen in het contact met de dorpsbelangen. Met een medewerker, die proactief in contact staat met ondernemers, kan de samenwerking tussen ondernemers en de gemeente worden versterkt. Daarom willen we per 2024 een medewerker specifiek als taak meegeven om het contact met bedrijven proactief vorm te geven, voor 1 tot anderhalve dag. Daarnaast breiden we de capaciteit vergunningen uit (onder andere voor de huisvestingsvergunningen en vanwege wijzigingen in de omgevingswet en goede deelname aan handhavingsprojecten). Voor deze uitbreiding van taken vragen we een bedrag van € 85.000 structureel.

2.9 Dekkingsmiddelen

Algemeen

Voor de uitvoering van de programma's die de gemeenteraad wil uitvoeren, zijn financiële middelen nodig. Deze dekkingsmiddelen worden gevormd door rijksbijdragen, eigen gemeentelijke belastingen en retributies, huren, pachten en dergelijke.

Voor rijksmiddelen als de zogenaamde algemene uitkering uit het gemeentefonds en gemeentelijke belastingen gelden geen specifieke bestedingsdoelen.

Voor retributies (leges en dergelijke heffingen) geldt dat opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de bijbehorende kosten.

Gelet op de 'startpositie', zoals uiteengezet in paragraaf 3.5, in combinatie met de financiële effecten van nieuwe beleidsvoorstellen doen wij u hier voorstellen voor de stelpost voorzien noodzakelijke uitgaven en op het gebied van gemeentelijke heffingen.

Stelpost voorzien noodzakelijke uitgaven

Wij stellen voor om de in begroting 2024 en verder opgenomen stelpost voorzien noodzakelijke uitgaven te verlagen. Dit is verdedigbaar omdat onder meer de effecten van nieuwbouw Stelp zijn doorgerekend en ook voor onderhoudsplannen zijn via de nieuwe beleidsvoornemens extra bedragen begroot.

Voor 2024 komt deze stelpost daarmee uit op € 500.000 en voor de jaren daarna resteert een stelpost van € 1.000.000.

Belastingen en retributies

Wij stellen niet voor om tot aanvullende tariefstijgingen te besluiten ten opzichte van hetgeen in de vorige kadernota is besloten. Met het aanpassen van de genoemde stelpost is er sprake van een sluitende begroting 2024, waarmee wordt voldaan aan het gestelde in artikel 189 van de gemeentewet.

De enige uitzondering hierop betreft de reinigingsrechten. Omdat er voor de inzameling van bedrijfsafvalstoffen een groot verschil zit tussen kosten en opbrengsten wordt voorgesteld om een vast recht in te voeren voor bedrijfscontainers, van € 25 per jaar voor een 240 liter container en € 65 per jaar voor een container van 1.100 liter. Daarnaast stellen wij voor om het tarief voor het aanbieden van restafvalstoffen te verhogen van € 0,31 naar € 0,33 per kilogram.

Bij de vorige kadernota is als beleidsvoornemen de aanschaf van 30 glascontainers opgenomen, bedoeld om op verzoek te plaatsen bij bedrijven (of groepjes bedrijven samen). Het krediet hiervoor van € 60.000 is vervolgens opgenomen in de meerjarenbegroting 2023 – 2026 en in de Verordening reinigingsheffingen 2023 is een tarief opgenomen van € 220,00 voor het gebruik van een dergelijke glascontainer.

Omdat de levering van deze containers nog niet heeft plaatsgevonden en omdat er nog de nodige communicatie met bedrijven dient plaats te vinden, is het de verwachting dat de feitelijke invoering van dit plan pas in 2024 kan plaatsvinden.

Als basis voor de op te stellen meerjarenbegroting 2024 – 2026 gelden hiermee de volgende belastingontwikkelingen:

Reinigingsheffingen

Afvalstoffenheffing					
	2023	2024	2025	2026	2027
Tariefverhoging	--	2%	2%	2%	0%

Reinigingsrechten					
	2023	2024	2025	2026	2027
Tariefstelling restafval (per kg.)	0,31	0,33	0,33	0,33	0,33
Vast recht 240 liter container		25,00	25,00	25,00	25,00
Vast recht 1.100 liter container		65,00	66,00	65,00	65,00

Onroerendezaakbelastingen

Onroerendezaakbelastingen					
	2023	2024	2025	2026	2027
Opbrengststijging	--	2%	2%	2%	0%

Forensenbelasting

Forensenbelasting					
	2023	2024	2025	2026	2027
Opbrengststijging	--	2%	2%	2%	0%

Toeristenbelasting

Toeristenbelasting					
	2023	2024	2025	2026	2027
Tariefverhoging	--	11%	2%	2%	0%
Tariefstelling	1,80	2,00	2,04	2,08	2,08

Als algemene opmerking geldt dat de meeropbrengsten van de hier voorgestelde belastingverhogingen worden verwerkt in de op te stellen meerjarenbegroting 2024-2027. De specifieke tariefstelling wordt verwerkt in de diverse belastingverordeningen die aan de raad worden voorgelegd, waarbij als eerste de verordeningen voor het jaar 2024 aan bod zullen komen.

3. Financiën.

3.1 Inleiding

Op 14 november 2022 is de meerjarenbegroting 2023 – 2026 door de raad vastgesteld.

Deze meerjarenbegroting is de basis voor de uitvoering van werkzaamheden in het lopende begrotingsjaar 2023. De “jaarschijf 2023” bestaat immers uit door de raad beschikbaar gestelde budgetten voor de verschillende begrotingsonderdelen, vastgelegd in een programmabegroting met programma’s en daarbij behorende activiteitengroepen.

Daarnaast geeft deze meerjarenbegroting het financiële kader voor de jaren tot en met 2026. Deze meerjarenbegroting is daarmee de uitgangspositie voor deze Kadernota, waarbij het jaar 2026 ‘gemakshalve’ wordt gekopieerd naar 2027.

De begrotingsaldi voor deze jaren zijn de volgende:

	2023	2024	2025	2026	2027
Meerjarenbegroting 2023 - 2026	323.925	72.740	87.075	-245.323	-245.323

In dit hoofdstuk komen belangrijke afwijkingen van dit financiële beeld aan de orde. Hiermee ontstaat een nieuw kader als basis voor beschouwingen in het college en de raad over zaken als nieuw beleid, wensen en belastingmaatregelen. De besluiten die daaruit voortvloeien, vormen de basis voor de daarna op te stellen meerjarenbegroting 2024– 2027.

De belangrijke afwijkingen voor het jaar 2023 worden formeel aan de raad voorgelegd in de vorm van begrotingswijzigingen 2023, met effecten voor de komende jaren. Er worden drie begrotingswijzigingen opgesteld die hierna aan de orde komen.

In paragraaf 3.2 wordt een totaalbeeld geschetst van de **eerste begrotingswijziging 2023**. Dit betreft vooral de budgettaire effecten van de jaarrekening 2022 op de meerjarenbegroting, aangevuld met een analyse van de huidige budgetten. Ook doorgeschoven budgetten van 2022 die in 2023 of later alsnog tot uitgaven zullen leiden komen in deze wijziging naar voren. Daarnaast worden externe effecten in deze wijziging verwerkt, zoals bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen, de gevolgen van een nieuwe cao voor gemeentepersoneel en de ontwikkeling van de algemene uitkering.

Op deze begrotingswijziging wordt een toelichting gegeven op activiteitengroepniveau, het niveau waarop de raad budgetten autoriseert. Hierbij worden vooral de aanpassingen groter dan € 10.000 benoemd.

In paragraaf 3.3 komt de **tweede begrotingswijziging 2023** aan de orde. Financiële effecten van besluiten die genomen zijn nádat de meerjarenbegroting 2023-2026 is vastgesteld, worden verwerkt in deze begrotingswijziging.

Paragraaf 3.4 bevat overige ontwikkelingen die financieel van invloed zijn op begrotingsjaren vanaf 2023. Deze ontwikkelingen vormen de input voor de **derde begrotingswijziging 2023**.

Voor alle begrotingswijzigingen geldt dat een negatieve bijstelling per saldo meer kosten of minder opbrengsten betreft, en een positieve bijstelling meer opbrengsten of minder kosten.

In paragraaf 3.5 wordt de cijfermatige startpositie aangegeven, als basis voor de besluitvorming over nieuw of bijgesteld beleid.

Paragraaf 3.6 geeft een overzicht van de financiële effecten van (nieuwe) beleidsvoornemens in deze Kadernota.

Paragraaf 3.7 sluit af een financiële eindsituatie, als basis voor de op te stellen nieuwe meerjarenbegroting 2024 – 2027.

3.2 Eerste begrotingswijziging 2023

De jaarrekening over 2022 sluit met een voordelig saldo van € 1.849.223. Ten opzichte van het begrote saldo van € 592.844 is er sprake van een groot voordelig verschil van € 1.256.379.

Er is sprake van diverse voor- en nadelen ten opzichte van de begroting. In de jaarstukken over 2022 zijn uitgebreide analyses opgenomen van opvallende financiële verschillen ten opzichte van de begroting; bovendien zijn toelichtingen gegeven op beleidsvoornemens en de mate waarin realisatie heeft plaats gevonden.

Op basis van een analyse van jaarrekening 2022 is beoordeeld in hoeverre budgetten in de vastgestelde begroting 2023 – 2026 bijstelling vragen. Deze bijstellingen zijn verwerkt in de eerste begrotingswijziging 2022. Ook enkele doorgeschoven budgetten van 2022 die in 2023 of later alsnog tot uitgaven zullen leiden komen in deze wijziging naar voren, zoals herstel kerkhofmuurtjes begraafplaats Nes. Ook gewijzigde bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen als Veiligheidsregio Friesland en en De Waddeneilanden zijn verwerkt, evenals de gevolgen van een nieuwe cao voor gemeentepersoneel en de ontwikkeling van de algemene uitkering.

Een totaaloverzicht van de eerste begrotingswijziging op activiteitengroepniveau is opgenomen in **bijlage 1** van deze kadernota. Een totaaloverzicht van alle wijzigingen per product- en grootboeknummer is beschikbaar bij de vakafdeling.

Het totaaleffect van deze eerste begrotingswijziging 2023 is:

	2023	2024	2025	2026	2027
Effecten van jaarrekening 2022, externe ontwikkelingen, etc. voor 2023 - 2027	121.909	237.744	492.651	191.997	-2.731

De begrotingswijzigingen groter dan € 10.000 per activiteitengroep worden hierna toegelicht.

Programma 1 Bestuur

Activiteitengroep Bestuur				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 82.823	-€ 87.488	-€ 77.702	-€ 88.620	-€ 100.932

Wijzigingen binnen Bestuur > € 10.000:

- (-) Hogere salariskosten burgemeester en wethouders (€ 43.000 in 2023, oplopend tot € 52.000 in 2027)
- (-) Contributies, waaronder bijdrage fonds GGU van VNG (€ 10.000 in 2023, € 11.000 vanaf 2024)
- (-) Kosten dienstverlening (via dvo 's) in Waddenverband (€ 20.000 vanaf 2023)
- (+) Verhoging opbrengsten dvo 's de Wadden, onder andere voor inzet ICT-ondersteuning (€ 20.000 vanaf 2023)
- (-) Ontwikkelen toolkit in kader participatievisie (€ 10.000 in 2023, € 12.500 in 2024)
- (-) Kosten DOM-project (netto-aandeel gemeente € 14.000 in 2023, € 2.000 in 2024 en € 1.500 in 2025)

Activiteitengroep Openbare orde en veiligheid				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 0	-€ 42.305	-€ 56.264	-€ 66.283	-€ 92.225

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Openbare orde en veiligheid > € 10.000:

- (-) Gebaseerd op de nieuwe meerjarenbegroting van de Veiligheidsregio Fryslân geldt een verhoging van de inkomensoverdrachten voor brandpreventie (€ 41.000 in 2023, oplopend tot € 89.000 in 2027)

Programma 2 Sociaal Domein

Activiteitengroep Algemene voorzieningen				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 40.590	-€ 11.304	-€ 13.162	-€ 15.212	-€ 21.561

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Algemene voorzieningen > € 10.000:

- (+) Eenmalige lasten onderzoek sportaccommodatie Geel Wit vervalt, omdat dit onderdeel wordt van accommodatiebeleid (€ 50.000 eenmalig in 2023))
- (-) Dagelijks onderhoud sportaccommodaties blijkt structureel te laag begroot (€ 15.000 structureel)

Activiteitengroep Maatschappelijke ondersteuning (Wmo)				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 109.500	-€ 112.000	-€ 117.000	-€ 120.000	-€ 123.000

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Maatschappelijke ondersteuning (Wmo) > € 10.000:

- (-) Kosten inzet externe deskundigen (St. MEE en De Kaai) in gebiedsteam (€ 20.500 in 2023, mede door extra uren, en vanaf 2024 € 10.000)
- (-) Kosten wmo-hulpmiddelen zijn structureel hoger dan begroot (€ 35.000 structureel)
- (-) Op basis van de begroting van regiocentrale Jobinder blijkt er voor wmo vervoer in de komende jaren sprake te zijn van een forse kostenstijging (€ 36.000 in 2023, oplopend naar € 60.000 in 2027)
- (-) De kosten voor pgb 's wmo zijn structureel hoger dan begroot (€ 14.000 vanaf 2023)

Activiteitengroep Jeugdhulpwet				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 35.000	-€ 35.000	-€ 35.000	-€ 35.000	-€ 35.000

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Jeugdhulpwet > € 10.000:

- (-) De kosten voor pgb 's jeugd zijn structureel hoger dan begroot (€ 35.000 vanaf 2023)

Activiteitengroep Participatiewet				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 241.257	-€ 845	-€ 633	-€ 417	-€ 5.208

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Participatiewet > € 10.000:

- (+) Rijksbijdrage participatiewet is structureel hoger dan begroot, onder meer ter compensatie van structureel hogere loonkostensubsidies (€ 30.000 vanaf 2023)
- (-) Loonkostensubsidies nemen structureel toe, door onder meer toename aantal rechthebbenden (€ 45.000 vanaf 2023)
- (-) De eenmalige lasten in verband met nog uit te keren energietoelagen aan minder draagkrachtigen worden voor 2023 ingeschat op € 240.000 (compensatie van het rijk vindt deels plaats via Algemene uitkering en deels via een decentralisatieuitkering)
- (+) De salariskosten voor sw-medewerkers blijken wat lager dan eerder begroot, onder meer door een teruglopende aantal medewerkers (€ 14.000 structureel)

Programma 3 Onderwijs

Activiteitengroep Openbaar primair en voortgezet onderwijs				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000

Geen bijzonderheden.

Activiteitengroep Lokaal onderwijsbeleid				
2022	2023	2024	2025	2026
-€ 11.950	-€ 7.900	-€ 8.600	-€ 9.300	-€ 9.300

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Lokaal onderwijsbeleid > € 10.000:

- (-) De subsidies voor plusklassen in het PO en VO zullen structureel zijn (€ 10.000 vanaf 2023)

Programma 4 Fysieke leefomgeving

Activiteitengroep Infrastructuur				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 137.300	-€ 123.200	-€ 41.200	-€ 3.700	-€ 3.700

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Infrastructuur > € 10.000:

- (-) Nog te maken kosten opstellen beheersplan wegen doorgeschoven uit 2022 (eenmalig in 2023 € 16.000)
- (+ / -) Kosten voor onderzoek en uitvoering infrastructurele maatregelen schuiven door van 2023 naar de jaren 2024 en 2025 (€ 75.000 voordeel 2023, € 37.500 nadeel in de jaren 2024 en 2025)
- (+ / -) Kosten voor sloop gebouwen vliegveld schuiven door van 2023 naar 2024 (€ 67.000 voordeel in 2023, € 67.000 nadeel in 2024)
- (+ / -) Kosten onderzoek parkeren veerdam schuiven jaar door (€ 15.000 voordeel in 2023, € 15.000 nadeel in 2024)

Activiteitengroep Openbare Ruimte				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 15.200	-€ 89.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Openbare Ruimte > € 10.000:

- (-) Resterende kosten plannen speelvoorzieningen, De Vleijen en pumptrackbaan doorgeschoven uit 2022 (eenmalig € 11.300)
- (-) Nog te maken kosten voor 'Telraam' en project 'Parkeren bermten' doorgeschoven uit 2022 (€ 7.500 eenmalig in 2023, € 75.000 in 2024)

- (+ / -) Kosten voor opstellen LIOR schuiven jaar door (€ 24.000 voordeel in 2023, € 24.000 nadeel in 2024)

Activiteitengroep Afval en milieu				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 13.000	-€ 9.700	-€ 9.700	-€ 9.700	-€ 9.700

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Afval en milieu > € 10.000:

- (-) De kosten voor afvalverwerking bedrijven zijn structureel hoger dan begroot (€ 10.000 vanaf 2023)

Activiteitengroep Ruimtelijke ordening				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 107.000	-€ 24.000	€ 0	€ 0	€ 0

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Ruimtelijke ordening > € 10.000:

- (-) Resterend deel van te maken kosten in kader nieuwe omgevingswet schuift door naar 2023 (€ 29.000 eenmalig)
- (+ / -) Plan monumenten en beeldbepalende panden schuift jaar door (€ 24.000 voordeel in 2023, € 24.000 nadeel in 2024)
- (-) Werkzaamheden in kader BAG zijn in 2022 niet uitgevoerd, dus schuiven door naar 2023 (eenmalig € 24.000)
- (-) Het onderhoud aan de kerkhofmuurtjes in Nes wordt uitgevoerd in 2023; derhalve de kosten voor dit onderhoud in 2023 opnieuw geraamd (€ 80.000 in 2023)

Programma 5 Economie

Activiteitengroep Toerisme				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 37.500	-€ 55.000	-€ 55.000	-€ 55.000	-€ 55.000

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Toerisme > € 10.000:

- (-) Uitgaande van een gelijkblijvende eigen bijdrage van € 0,75 aan toeristenbelasting voor toeristische jeugdgroepen, worden er bij een stijgend tarief voor toeristenbelasting hogere subsidiebedragen uitbetaald in het kader van deze regeling (€ 37.500 in 2023 en € 55.000 vanaf 2024)

Programma 6 Duurzaamheid

Activiteitengroep Energietransitie				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 120.000	-€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Energietransitie > € 10.000:

- (+) Routekaart energievoorziening en verkenning eigen energiebedrijf vervallen, wegens externe financiering (€ 95.000 in 2023)
- (+ / -) Quick wins duurzaamheid worden vanwege externe financiering in twee jaren uitgevoerd in plaats van volledig in 2023 (€ 25.000 voordeel in 2023, € 25.000 nadeel in 2024)

Overhead

Activiteitengroep Overhead				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 167.252	-€ 248.320	-€ 250.480	-€ 253.637	-€ 356.344

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Overhead > € 10.000:

- (-) Ten gevolge van de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren is er sprake van een stijging van de salariskosten (€ 120.000 in 2023, oplopend tot € 356.000 in 2027)
- (-) Reis- en verblijfkosten blijken in het post-coronatijdperk structureel hoger dan begroot (€ 20.000 vanaf 2023)
- (-) Hogere bijdrage voor de inkoop van ICT door prijsverhogingen (€ 29.500 vanaf 2023)
- (-) Structureel hogere kosten onderhoud diverse softwarepakketten (€ 30.000 vanaf 2023)
- (+) Structureel minder kosten externe deskundigen op gebied personeelszaken en kosten vacatures dan begroot (€ 20.000 vanaf 2023)
- (+) Opbrengsten werkzaamheden voor derden te begroten, zoals consignatievergoeding Rijk voor veerdam en bijdragen derden in kosten HRM-pakket (€ 20.000 vanaf 2023)

Dekkingsmiddelen

Activiteitengroep Gemeentefonds				
2023	2024	2025	2026	2027
-€ 78.996	€ 697.039	€ 726.999	€ 409.687	€ 370.060

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Gemeentefonds > € 10.000:

(+) De calculaties op grond van de meicirculaire leiden tot een hogere Algemene uitkering vanaf uitkeringsjaar 2024

Activiteitengroep Belastingen				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 344.611	€ 366.871	€ 374.328	€ 381.935	€ 381.935

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Belastingen > € 10.000:

- (+) Een geactualiseerde inschatting van opbrengsten toeristenbelasting, vooral op basis van de cijfers over 2022, leidt tot meeropbrengsten van € 169.000 in 2023, oplopend tot € 195.000 in 2027)
- (+) Voor forensenbelasting leidt dezelfde rekenexercitie tot meeropbrengsten van € 190.000, oplopend tot € 202.000 in 2027

Activiteitengroep Retributies				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 341.536	€ 31.996	€ 32.465	€ 32.944	€ 32.944

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Retributies > € 10.000:

- (+) Voordeel op exploitatie vliegveld (meer opbrengsten c.q. minder kosten) wordt in 2023 niet gerealiseerd door uitstel plannen (€ 20.000 eenmalig in 2023)
- (+) Reinigingsrechten bedrijven blijken structureel hoger dan begroot (€ 13.000 vanaf 2023)
- (+) Leges omgevingsvergunningen in 2023 sterk hoger door enkele grote projecten (€ 330.000 eenmalig in 2023)

Activiteitengroep Huren en pachten				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000

Geen bijzonderheden.

Activiteitengroep Overige inkomsten en uitgaven				
2023	2024	2025	2026	2027
€ 0	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000

Wijzigingen binnen de activiteitengroep Overige inkomsten en uitgaven > € 10.000:

- (-) Kosten dagelijks onderhoud materiaal en materieel blijken structureel hoger dan begroot, onder meer door gebruik accumulaties (€ 10.000 vanaf 2023)
- (+) Geraamde vennootschapsbelasting komt te vervallen, omdat in fiscale zin geen winsten worden gemaakt (€ 10.000 in 2023, € 20.000 vanaf 2024)
- (+) Bijdragen derden voor uitgevoerde werkzaamheden door sw-bedrijf blijken structureel hoger dan begroot (€ 10.000 vanaf 2023).

3.3 Tweede begrotingswijziging 2023

Na vaststelling van de meerjarenbegroting 2023 – 2026 zijn in het college en de raad besluiten genomen die een financieel effect hebben op deze lopende meerjarenbegroting. Het overzicht hiervan is opgenomen in **bijlage 2** bij deze Kadernota.

Het totaaleffect van deze tweede begrotingswijziging 2023 is:

	2023	2024	2025	2026	2027
Effecten van besluiten ná vaststellen meerjarenbegroting 2023 - 2026	-2.067	10.903	10.903	12.603	12.603

De bijstelling betreft de opbrengst van landingsgelden vliegveld voor de HEMS-helikopter en enkele kleine andere bijstellingen.

3.4 Derde begrotingswijziging 2023

Naast onder meer structurele effecten van de jaarrekening 2022 en de consequenties van genomen besluiten, zijn er ontwikkelingen, nieuwe inzichten en dergelijke die van invloed zijn op begrotingscijfers vanaf 2023. Het kan hier gaan om een verschuiving van lasten, omdat bijvoorbeeld een grote investering een jaar later dan gepland wordt uitgevoerd, de ontwikkeling van de Algemene uitkering, cao-ontwikkelingen, enzovoort.

Als gevolg hiervan zijn staten van activa, geldleningen, reserves, etc. bijgesteld, met als gevolg nieuwe kostenramingen. Deze bijstellingen vormen de basis voor de derde begrotingswijziging over 2023. Het uitgebreide overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 3.

Het totaaleffect hiervan is het volgende:

	2023	2024	2025	2026	2027
Derde begrotingswijziging 2023:					
- Activa/vervangingsinvesteringen	159.429	-22.735	-81.069	-81.069	-64.059
- Effect GWA	128.351	-32.232	-72.991	-62.439	2.838
- Effect diverse posten in exploitatie	3.072.500	-8.979.915	0	0	0
- Reserves en voorzieningen	-3.200.851	9.012.148	72.991	62.439	-265
- Liquiditeiten en geldleningen	67.061	-354.154	-573.810	-585.555	-551.960
- Rentetoe rekening	3.521	78.994	266.553	262.855	241.433
totaal	230.011	-297.894	-388.326	-403.769	-372.013

De belangrijke uitgangspunten voor deze cijfers zijn:

Activa/vervangingsinvesteringen

Reeds begrote (vervangings)investeringen zijn beoordeeld op planning en haalbaarheid en in overleg zo nodig verschoven naar het jaar waarin realisatie logischerwijze haalbaar wordt geacht;

- Enkele besluiten volgens de tweede begrotingswijziging zijn verwerkt in de activastaat;
- Voor de pumptrackbaan is in verband met kostenontwikkelingen aanvullend € 77.000 begroot, waardoor de totale investering in 2023 uitkomt op € 177.000;
- Het positieve of negatieve effect hiervan in deze derde wijziging betreft de lagere of hogere afschrijvingslasten ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting;
- Effect GWA.

Voor het Woningbedrijf wordt een 'eigen doorrekening' gemaakt van exploitatie, balans, kasstromen, activastaat, etc. Deze zeer uitgebreide doorrekening wordt op hoofdlijnen uiteindelijk weer overgenomen in de gemeentelijke begroting.

Het positieve of negatieve effect hiervan in deze derde wijziging is het hogere of lagere saldo van de activiteit GWA (6.830.50) ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting. Omdat dit saldo wordt verrekend met de Algemene bedrijfsreserve van GWA (zie hierna bij 'Reserves en voorzieningen'), is het uiteindelijke effect op de exploitatie weer nihil.

Onder meer de volgende zaken zijn in de exploitatie van GWA verwerkt c.q. doorgerekend:

- De afgeronde nieuwbouwprojecten sociale woningbouw, fasen 1 en 2;
- Nieuwbouw De Stelp conform de uitgangspunten van de vastgestelde businesscase;
- Aanbrengen HR++ glas in monumentale panden;
- Het verwerken van de kosten voor de pilot met hybride ketels;
- De meerkosten van de jaarlijkse plaatsing van 10 hybride warmtepompen;
- Verkoop woning Tussen Dijken 5.

Effect diverse posten in exploitatie

Bij deze posten gaat het in het algemeen om ramingen waar mutaties van reserves tegenover staan. In deze wijziging gaat het om de volgende twee posten:

- **Reconstructie Baron Rengersweg**
Voor het jaar 2022 was een krediet beschikbaar gesteld van € 127.500. Omdat de uitvoering in dat jaar niet heeft plaatsgevonden, schuift dit bedrag door naar 2023 (eenmalig nadeel in 2023 € 127.500);
- **Bijdrage van de gemeente in de Nieuwbouw van de Stelp**
In de huidige meerjarenbegroting is in 2023 een bijdrage van de gemeente in de bouwkosten van De Stelp opgenomen van € 3,2 miljoen. Omdat het project in 2023 weliswaar start, maar niet wordt afgerond, vervalt deze bijdrage (eenmalig voordeel in 2023 € 3.200.000);
Voor het jaar 2024 is er sprake van een eenmalig nadeel van € 8.979.915. Dit betreft de resterende onrendabele top op het totale bouwproject, zoals opgenomen in de businesscase bij het raadsbesluit van december 2022, minus de geraamde bijdragen van derden (subsidie en bijdrage zorgverzekeraar).

Omdat deze posten worden verrekend met reserves (zie hierna bij 'Reserves en voorzieningen'), is het effect hiervan op de exploitatie nihil.

Reserves en voorzieningen

Bij dit onderdeel van de begrotingswijziging gaat het om gewijzigde toevoegingen of onttrekkingen aan reserves, ter compensatie van wijzigingen van andere posten in de exploitatie. In deze wijziging gaat het om de volgende posten:

- **Mutaties Algemene bedrijfsreserve GWA**
Tegenover hiervoor genoemde wijzigingen in de exploitatiesaldi van het Woningbedrijf staan gewijzigde mutaties van deze reserve, waardoor het totaaleffect op de exploitatie weer neutraal is;
- **Onttrekking Reserve nieuwbouw Stelp**
Uitgaande van afronding van het nieuwbouwproject in 2024, vindt in dat jaar een onttrekking plaats aan deze reserve ter dekking van het onrendabel deel van de investering; dit leidt tot een extra bate in de exploitatie van € 3, 2 miljoen;
- **Onttrekkingen Reserve projecten**
In 2023 vindt een onttrekking plaats van € 127.500 in verband met het project 'Reconstructie Baron Rengersweg' (eenmalig voordeel in 2023 € 127.500);
In 2024 vindt een extra onttrekking plaats van € 5.779.915 ter dekking van het resterende nadeel volgens de businesscase van de nieuwe Stelp.

Liquiditeiten en geldleningen

Op basis van de liquiditeitenplanning worden aan te trekken geldleningen begroot. In samenhang met onder meer de te bouwen nieuwe Stelp is in maart besloten om voor € 28 miljoen aan langlopende geldleningen aan te trekken, verdeeld in drie tranches in de jaren 2023 en 2024. Voor alle drie de leningen is sprake van een looptijd van 50 jaar en rentepercentages van ongeveer 2,8%. Ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting is hierdoor sprake van stijgende rentekosten in de jaren vanaf 2024.

Rentetoerekening

De jaarlijks te betalen rentebedragen vormen een kostenpost in de meerjarenbegroting (Activiteit rente, 6.005.99).

Op basis van de indeling van de activastaat wordt deze rente (en afschrijvingen, dus kapitaallasten) toegerekend aan de diverse activiteiten in de meerjarenbegroting. Rentetoerekening (renteverdeling) is daarbij feitelijk niet van invloed op het exploitatiesaldo, want tegenover de rentekosten die op activiteiten worden geraamd staat het zelfde bedrag aan rentebaten (doorbelaste rente) op de activiteit rente.

Een deel van de rente wordt toegerekend aan GWA, op basis van de waarde van de activa van GWA. Omdat deze waarde door afronding van de woningbouwprojecten en bouw nieuwe Stelp fors toeneemt, wordt een groter deel van de rente toegerekend aan GWA. Deze hogere rentekosten komen terecht in de exploitatie van GWA, maar omdat het exploitatiesaldo van GWA wordt verrekend met de eigen Algemene bedrijfsreserve, 'verdwijnen' deze hogere rentekosten uit de totale gemeentelijke begroting. Per saldo is hierdoor sprake van een voordeel door de gewijzigde renteverdeling.

3.5 Cijfermatige startpositie

De verwerking van de hiervoor genoemde cijfermatige effecten leidt tot de volgende totaalstellingen, als uitgangspositie voor beschouwingen over Kadernota 2023:

	2023	2024	2025	2026	2027
Startpositie Kadernota 2023					
Meerjarenbegroting '23 - '26	323.925	72.740	87.075	-245.323	-245.323
Eerste begrotingswijziging 2023	121.909	237.744	492.651	191.997	-2.731
Tweede begrotingswijziging 2023	-2.067	10.903	10.903	12.603	12.603
Derde begrotingswijziging 2023	230.011	-297.894	-388.326	-403.769	-372.013
Startpositie vóór besluitvorming over Kadernota 2023	673.778	23.493	202.304	-444.492	-607.464

3.6 Voorstellen nieuw beleid

De Kadernota 2023 is opgesteld met inachtneming van de politieke raadsagenda 2022 – 2026, waarbij rekening is gehouden met de huidige stand van zaken van diverse projecten. Bovendien zijn aanvullende nieuwe beleidsvoornemens onderkend, waarover beraadslaging en besluitvorming noodzakelijk is.

De financiële effecten van het in deze Kadernota voorgestelde (nieuwe) beleid, zijn opgenomen in **bijlage 4** bij deze Kadernota.

De totaaltelling hiervan is als volgt:

	2023	2024	2025	2026	2027
Effecten van nieuw beleid bij Kadernota 2023	-525.750	-715.697	-617.476	-568.434	-554.412

3.7 Financiële eindsituatie, basis voor meerjarenbegroting 2024 - 2027

Gelet op de 'startpositie' volgens paragraaf 3.5, in combinatie met de financiële effecten van nieuwe beleidsvoorstellen hebben wij in paragraaf 2.9 Dekkingsmiddelen voorstellen gedaan op het gebied van gemeentelijke heffingen en voor de stelpost voorzien noodzakelijke uitgaven.

Het financiële eindplaatje, als basis voor de op te stellen meerjarenbegroting 2024 – 2027, ziet er daarmee als volgt uit:

	2023	2024	2025	2026	2027
Financiële eindsituatie					
Startpositie besluitvorming Kadernota '23	673.778	23.493	202.304	-444.492	-607.464
Effecten nieuw beleid	-525.750	-715.697	-617.476	-568.434	-554.412
Effect verlagen stelpost	0	750.000	500.000	500.000	500.000
Effecten belastingvoorstellen	0	0	0	0	0
Effecten overige heffingen	0	57.500	57.500	57.500	57.500
Saldi meerjarenbegroting					
2023 - 2027	148.028	115.297	142.328	-455.426	-604.376

Bijlagen

Bijlage 1: Eerste begrotingswijziging 2023

Eerste begrotingswijziging 2023 (Effecten jaarrekening 2022, budgettaire aanpassingen 2023)						
Programma	Activiteitengroep	2023	2024	2025	2026	2027
1	Bestuur	-82.823	-87.488	-77.702	-88.620	-100.932
1	Openbare orde en veiligheid	0	-42.305	-56.264	-66.283	-92.225
2	Algemene voorzieningen	40.590	-11.304	-13.162	-15.212	-21.561
2	Maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	-109.500	-112.000	-117.000	-120.000	-123.000
2	Jeugdhulpwet	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
2	Participatiewet	-241.257	-845	-633	-417	-5.208
3	Openbaar prim. en voortgez. onderwijs	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
3	Lokaal onderwijsbeleid	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
4	Infrastructuur	137.300	-123.200	-41.200	-3.700	-3.700
4	Openbare ruimte	15.200	-89.000	10.000	10.000	10.000
4	Afval en milieu	-13.000	-9.700	-9.700	-9.700	-9.700
4	Ruimtelijke ordening	-107.000	-24.000	0	0	0
5	Toerisme	-37.500	-55.000	-55.000	-55.000	-55.000
5	Overige sectoren	0	0	0	0	0
6	Energietransitie	120.000	-25.000	0	0	0
Dek. Mid.	Huren en pachten	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Dek. Mid.	Gemeentefonds	-78.996	697.039	726.999	409.687	370.060
Dek. Mid.	Belastingen	344.611	366.871	374.328	381.935	381.935
Dek. Mid.	Overige inkomsten en uitgaven	0	10.000	10.000	10.000	10.000
Dek. Mid.	Retributies	341.536	31.996	32.465	32.944	32.944
Overhead	Overhead	-167.252	-248.320	-250.480	-253.637	-356.344
Totaal effect eerste wijziging		121.909	237.744	492.651	191.997	-2.731

Bijlage 2: Tweede begrotingswijziging 2023

Tweede begrotingswijziging 2023 (Besluiten na MJB 2023 - 2026)											
Programma	Activiteitengroep	Omschrijving activiteit	Omschrijving	Krediet	2023	2024	2025	2026	2027	Besluit	Toelichting
1	Bestuur	Archiefbewaarplaatsen	Subsidies	-	-470	0	0	0	0	College	Subsidie voor de Friese en Audioarchieven
1	Bestuur	De Waddeneilanden	Inkomensoverdrachten - Gemeenschappelijke regelingen	-	-12.500	0	0	0	0	College	Bijdrage in vervolg pilot integrale waterveiligheid Friese Waddeneilanden
1	Bestuur	Overige beschermende maatregelen/openbare orde	Externe deskundigen	-	-1.700	-1.700	-1.700	0	0	College	Beleidsplan aanpak mensenhandel Fryslan
4	Infrastructuur	Vliegveld	Heffingen (leges, reinigingsrechten)	-	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	College	Landingsgelden HEMS-helikopter
4	Openbare ruimte	Strandrecreatie	Kapitaallasten	17.900	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	College	Aanschaf strandunit Hollum; kapitaallasten via 3e begrotingswijziging
6	Energietransitie	Duurzaamheid	Inkomensoverdrachten overige instellingen en Kapitaallasten	-	-2.397	-2.397	-2.397	-2.397	-2.397	College	Deelname aan de Friese Energietafel
Dekk. midd.	Overige inkomsten en uitgaven	Materiaal/materieel	Kapitaallasten	10.000	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	College	Aanschaf frontklepelmaaier; kapitaallasten via 3e
Overhead	Overige inkomsten en uitgaven	Materiaal/materieel	Kapitaallasten	15.000	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	College	Draaibank buitendienst; kapitaallasten via 3e begrotingswijziging
Overhead	Overige inkomsten en uitgaven	Materiaal/materieel	Kapitaallasten	13.400	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	College	Mobiele badkamer, vooral voor GWA; kapitaallasten via 3e
Totaal					-2.067	10.903	10.903	12.603	12.603		

Bijlage 3: Derde begrotingswijziging 2022

Derde begrotingswijziging 2023

Progr.	Activiteit nummer	Omschrijving activiteit	Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	Toelichting
1	600.110	Ambts woning burgemeester	Afschrijvingen	1.513	1.513	1.513	1.513	1.513	Afschrijvingen volgens activastaat
Overhead	600.415	Huisvesting binnendienst	Afschrijvingen	-22	-22	-22	-22	-5.355	Afschrijvingen volgens activastaat
Overhead	600.420	Huisvesting buitendienst	Afschrijvingen	2.385	2.385	2.385	2.385	2.385	Afschrijvingen volgens activastaat
4	621.000	Wegen, straten, pleinen en (fiets)paden	Afschrijvingen	-30	-30	-30	-30	17.167	Afschrijvingen volgens activastaat
4	621.035	Vliegveld	Afschrijvingen	75.164	3.000	3.000	3.000	3.000	Afschrijvingen volgens activastaat
4	622.000	Parkeerterreinen	Afschrijvingen	7.000	0	0	0	0	Afschrijvingen volgens activastaat
4	623.000	Passantenhaven	Afschrijvingen	-1.010	-1.010	-1.010	-1.010	-1.010	Afschrijvingen volgens activastaat
4	624.000	Veerdam	Afschrijvingen	3.604	3.604	3.604	3.604	3.604	Afschrijvingen volgens activastaat
4	633.000	Eigendommen	Afschrijvingen	-108	-108	-108	-108	-108	Afschrijvingen volgens activastaat
3	642.000	Onderwijshuisvesting openbaar basisonderwijs Hollum	Afschrijvingen	0	0	0	0	7.714	Afschrijvingen volgens activastaat
3	642.010	Onderwijshuisvesting bijzonder basisonderwijs Hollum	Afschrijvingen	0	0	0	0	2.448	Afschrijvingen volgens activastaat
2	652.000	Accommodaties sport	Afschrijvingen	-648	-2.648	-2.648	-2.648	-2.648	Afschrijvingen volgens activastaat
2	652.010	Groene sportvelden en terreinen	Afschrijvingen	-936	-18.436	-18.436	-18.436	-18.436	Afschrijvingen volgens activastaat
4	657.000	Openbare ruimte en (openlucht)recreatie	Afschrijvingen	2.867	-2.133	-2.133	-2.133	-7.501	Afschrijvingen volgens activastaat
4	657.025	Strandrecreatie	Afschrijvingen	7.010	7.010	7.010	7.010	7.010	Afschrijvingen volgens activastaat
2	661.000	Samenkracht en burgerparticipatie	Afschrijvingen	-3.158	-3.158	-3.158	-3.158	-3.658	Afschrijvingen volgens activastaat
2	661.045	WMO overig	Afschrijvingen	0	-80.000	-80.000	-80.000	-80.000	Afschrijvingen volgens activastaat
4	672.000	Riolering	Afschrijvingen	0	0	-28.333	-28.333	-28.333	
4	673.000	Afvalinzameling algemeen	Afschrijvingen	-50.480	-50.480	-50.480	-50.480	-50.480	Afschrijvingen volgens activastaat
4	673.015	Afvalinzameling dorpen	Afschrijvingen	4.085	4.085	4.085	4.085	4.085	Afschrijvingen volgens activastaat
4	675.000	Begraafplaatsen	Afschrijvingen	0	0	0	0	1.704	Afschrijvingen volgens activastaat
4	683.010	Omgevingsvergunningen	Afschrijvingen	0	0	0	0	-750	Afschrijvingen volgens activastaat
Overhead	524.000	Materiaal/materieel	Afschrijvingen	112.192	113.692	83.692	83.692	83.590	Afschrijvingen volgens activastaat
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Huren onroerende zaken	59.512	286.115	523.035	534.192	567.612	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Leegstand woningbedrijf	-1.190	-1.202	-1.214	-1.226	-1.679	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Opbrengst verkoop huurwoningen	185.000					Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Afschrijvingen	-18.151	-159.441	-159.441	-159.441	-159.441	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Belastingen	-21.112	-21.429	-21.750	-22.077	-23.457	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening

Derde begrotingswijziging 2023									
Progr.	Activiteit nummer	Omschrijving activiteit	Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	Toelichting
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Pachten/erfpachten					-7	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Externe deskundigen					-392	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Verzekeringen	-9.201	-9.339	-9.479	-9.621	-10.092	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Dagelijks onderhoud	0	330	335	339	-1.138	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Ov. aankopen en uitbesteding	-86.000	-145.923	-208.796	-213.130	-221.259	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Vervanging badkamers/keukens	0	0	0	0	-3.926	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Contributies/lidmaatschappen	0	0	0	0	-37	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Apparaatskosten Binnendienst		-27.161	-55.679	-57.071	-62.458	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Toegerekende salariskosten Buitendienst					-1.298	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Doorbel. Salarissen en sociale lasten					-42	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Doorbel. Belastingen					-9	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Doorbel. Overige goederen en diensten					-261	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Doorbel. Afschrijvingen					-293	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Toegerekende rente kp. Mat./mat.					-18	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Overige bedrijfskosten					-65	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Enmalige lasten, projecten	19.493	121.286	123.105	124.952	175.020	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
7	683.050	Woningbedrijf Ameland	Toegerekende rente		-75.469	-263.106	-259.356	-253.923	Exploitatie GWA volgens actuele doorrekening
4	621.000	Wegen, straten, pleinen en (fiets)paden	Enmalige lasten, projecten	-127.500					Baron Rengersweg, niet in 2022, maar in 2023
2	661.045	WMO overig	Enmalige lasten, projecten	3.200.000	-11.529.915				Enmalig tekort Stelp te verantwoorden in 2024

Derde begrotingswijziging 2023									
Progr.	Activiteit nummer	Omschrijving activiteit	Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	Toelichting
2	661.045	WMO overig	Eenmalige baten		2.550.000				Bijdrage zorgverzekeraar en subsidie voor nieuwe Stelp
Dekk.mid.	601.000	Mutatie reserves	Mutaties reserves	-128.351	32.233	72.991	62.439	-265	Toevoeging ABR GWA
Dekk.mid.	601.000	Mutatie reserves	Reserveringen	127.500					Onttrekking reserve projecten i.v.m. project Baron Rengersweg
Dekk.mid.	601.000	Mutatie reserves	Reserveringen		5.779.915				Onttrekking reserve projecten i.v.m. onrendabel deel Stelp in 2024
Dekk.mid.	601.000	Mutatie reserves	Reserveringen	-3.200.000	3.200.000				Onttrekking Reserve nieuwbouw Stelp volledig in 2024; reserve 'leeg'
Dekk.mid.	600.599	Rente	Rente langlopende geldleningen	67.061	-354.154	-573.810	-585.555	-551.960	Meer rentekosten t.g.v. aangetrokken geldleningen
Dekk.mid.	600.599	Rente	Toegerekende rente grondexploitaties	3.521	3.525	3.447	3.499	-12.490	Rentetoerekening aan grondexploitaties
1	600.110	Ambtswoning burgemeester	Toegerekende rente	183	-3.284	-3.163	-3.042	-2.467	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
Overhead	600.410	Personeele zaken	Toegerekende rente	0	0	0	0	0	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
Overhead	600.415	Huisvesting binnendienst	Toegerekende rente	163	-5.431	-4.939	-4.464	-2.565	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
Overhead	600.420	Huisvesting buitendienst	Toegerekende rente	1.483	-2.274	-2.075	-1.875	-932	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
Dekk.mid.	600.500	Nutsbedrijven	Toegerekende rente	0	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
Dekk.mid.	600.505	Overige financiële middelen	Toegerekende rente	0	-50	-50	-50	-50	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
Dekk.mid.	600.510	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	Toegerekende rente	604	-1.090	-1.013	-935	-611	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	611.005	Huisvesting brandweer en ambulance	Toegerekende rente	0	-1.135	-1.053	-971	-644	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	621.000	Wegen, straten, pleinen en (fiets)paden	Toegerekende rente	326	-28.585	-26.610	-24.635	-17.212	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	621.015	Openbare verlichting	Toegerekende rente	0	-3.071	-2.867	-2.662	-1.843	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	621.020	Abri's	Toegerekende rente	0	0	0	0	0	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	621.035	Vliegveld	Toegerekende rente	405	37.227	-14.531	-14.142	-12.407	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	622.000	Parkeerterreinen	Toegerekende rente	1.051	769	-1.925	-1.818	-1.393	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	623.000	Passantenhaven	Toegerekende rente	-288	-8.217	-7.748	-7.280	-5.468	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	624.000	Veerdam	Toegerekende rente	1.165	-4.566	-4.244	-3.922	-2.419	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	633.000	Eigendommen	Toegerekende rente	526	-11.038	-10.989	-10.940	-10.753	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	633.010	Exploitatie landerijen/gronden	Toegerekende rente	-406	-8.023	-8.023	-8.023	-8.023	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
4	642.000	Onderwijshuisvesting openbaar basisonderwijs Hollum	Toegerekende rente	0	-116	-77	-39	116	Rentetoerekening o.b.v. activastaat
3	642.005	Onderwijshuisvesting openbaar basisonderwijs Ballum	Toegerekende rente	0	-849	-818	-786	-660	Rentetoerekening o.b.v. activastaat

Derde begrotingswijziging 2023									
Progr.	Activiteit nummer	Omschrijving activiteit	Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	Toelichting
3	642.010	Onderwijshuisvesting bijzonder basisonderwijs Hollum	Toegerkende rente	0	-327	-283	-239	-65	Renttoerekening o.b.v. activastaat
3	642.015	Onderwijshuisvesting bijzonder basisonderwijs Nes	Toegerkende rente	0	-794	-647	-500	88	Renttoerekening o.b.v. activastaat
3	642.020	Onderwijshuisvesting voortgezet onderwijs	Toegerkende rente	0	-13.024	-12.347	-11.671	-9.063	Renttoerekening o.b.v. activastaat
2	652.000	Accommodaties sport	Toegerkende rente	-126	-1.103	-1.220	-978	-675	Renttoerekening o.b.v. activastaat
2	652.010	Groene sportvelden en terreinen	Toegerkende rente	-354	-7.260	-7.801	-7.341	-6.811	Renttoerekening o.b.v. activastaat
5	654.005	Musea (incl. molens en vuurtoren)	Toegerkende rente	0	-8.799	-8.455	-8.112	-6.738	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	657.000	Openbare ruimte en (openlucht)recreatie	Toegerkende rente	1.605	-5.176	-7.161	-7.388	-6.408	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	657.025	Strandrecreatie	Toegerkende rente	1.188	-448	-377	-306	398	Renttoerekening o.b.v. activastaat
2	661.000	Samenkracht en burgerparticipatie	Toegerkende rente	-332	-426	-336	-335	-199	Renttoerekening o.b.v. activastaat
2	661.020	Buurt- en Clubhuizen	Toegerkende rente	0	-2	-1	0	0	Renttoerekening o.b.v. activastaat
2	661.045	WMO overig	Toegerkende rente	0	-221.827	-30.400	-28.800	-27.200	Renttoerekening o.b.v. activastaat
2	664.005	Sociale werkvoorziening	Toegerkende rente	0	-183	-166	-120	67	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	672.000	Riolering	Toegerkende rente	0	-12.803	-12.042	-17.515	-13.904	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	673.000	Afvalinzameling algemeen	Toegerkende rente	-3.741	-7.888	-6.652	-5.442	-3.627	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	673.015	Afvalinzameling dorpen	Toegerkende rente	79	-3.184	-2.674	-2.165	119	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	673.030	Afvalinzameling bedrijven	Toegerkende rente	0	-503	-413	-363	-166	Renttoerekening o.b.v. activastaat
6	674.005	Duurzaamheid	Toegerkende rente	1.500	-70	-70	-70	-70	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	675.000	Begraafplaatsen	Toegerkende rente	0	-492	-405	-319	26	Renttoerekening o.b.v. activastaat
4	683.010	Omgevingsvergunningen	Toegerkende rente	0	-49	-33	-16	49	Renttoerekening o.b.v. activastaat
Overhead	524.000	Materiaal/materieel	Toegerkende rente	4.307	7.019	5.992	-1.626	-7.283	Renttoerekening o.b.v. activastaat
Dekk.mid.	600.599	Rente	Toegerkende rente		75.469	263.106	259.356	253.923	Renttoerekening aan GWA (via activastaat)
Dekk.mid.	600.599	Rente	Toegerkende rente	-9.338	318.069	176.617	179.890	149.794	Renttoerekening aan overige activa, excl. GWA
		Totaal effect derde wijziging		-5.211	116.202	354.231	345.941	322.254	

Bijlage 4: Nieuw beleid kadernota 2023

Lijst wensen en beleidsvoornemens bij Kadernota 2023										
omschrijving	programma	financiële omvang	eenmalige of structurele lasten	startjaar	2023	2024	2025	2026	2027	
Aanleg putten bluswatervoorziening	1. Bestuur	42.500	structureel	2023	0	2.975	2.933	2.890	2.848	
Verlichting Geel-Wit	2. Sociaal domein	25.000	structureel	2023	1.750	1.725	1.700	1.675	1.650	
Verbeteren waterkwaliteit De Vleijen (baggerwerkzaamheden)	4. Fysieke Leefomgeving	200.000	eenmalig	2023	200.000	0	0	0	0	
Verbeteren waterkwaliteit De Vleijen (plaatsen natuurlijke filters, pompen, etc.)	4. Fysieke Leefomgeving	400.000	structureel	2024	0	34.667	34.133	33.600	33.067	
Financieel effect wegenbeheersplan (MIOP)	4. Fysieke Leefomgeving	200.000	structureel	2424	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000	
Financieel effect onderhoudsplan gemeentelijke havens (MIOP)	4. Fysieke Leefomgeving	50.000 + 95.000	structureel	2424	50.000	95.000	95.000	95.000	95.000	
Opstellen beleidsnota archeologie en archeologische verwachtingskaart	4. Fysieke Leefomgeving	30.000	eenmalig	2023	15.000	15.000	0	0	0	
Vervoersvisie	4. Fysieke Leefomgeving	24.000	eenmalig	2024	0	24.000	0	0	0	
Uitvoeringsprogramma toeristisch beleid	5. Economie	24.000	eenmalig	2023	24.000	0	0	0	0	
Opstellen meerjarenonderhoudsplan GWA	7. Volkshuisvesting	50.000	eenmalig	2023 / 2024	25.000	25.000	0	0	0	
Opstellen strategisch voorraadbeleid GWA	7. Volkshuisvesting	24.000	eenmalig	2024	0	24.000	0	0	0	
Uitbreiding formatie	Overhead	85.330	structureel	2024	0	85.330	86.610	87.909	89.228	
Vernieuwd werkplekconcept	Overhead	180.000	structureel	2024 / 2025	0	0	15.600	15.360	15.120	
Opschonen archief	Overhead	12.000	structureel	2024	0	13.000	13.000	13.000	0	
Papierloos werken	Overhead	-3.000	structureel	2023	0	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000	
Uitvoering taken informatiebeveiliging	Overhead	20.000	structureel	2024	0	20.000	20.000	20.000	20.000	
Terrein buitendienst wetsbestendig maken	Overhead	1.500.000	structureel	2024	0	105.000	103.500	102.000	100.500	
Opstellen plan gemeentelijk accommodatiebeleid	Overhead	96.000	eenmalig	2424	0	48.000	48.000	0	0	
Kunstcollectie gem. ameland	Overhead	35.000	eenmalig	2023	10.000	25.000	0	0	0	
Totaaltelling effecten nieuw beleid					525.750	715.697	617.476	568.434	554.412	